

Губернатор

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ

ΕΤΟΣ ΚΓ' ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, 14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1903 ΑΡΙΘ. 7

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
καθ' ὅλον τὸ ὄθωμαν. κράτος μετζίτια ἀργ. 8	+ Ὁ Μητροπολ. Βοδενῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ (πρόεδρος)
διὰ τὸν κατώτερον κλῆρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ. 3	+ Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ (ταμίης)
ἐν τῷ ἔξω τερικῷ φράγκα χρυσᾷ 25	+ Ὁ Ἀρχιεραρχιεπὶ τῆς Ἱ. Συνόδου ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται ἀποστελλομένη πρὸς τὸν ταμίαν.

Ἐπίτιμος διευθυντὴς καὶ συντάκτης ὁ Μ. χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δήλωσις—Μνημεῖα χριστιανικῆς τέχνης ἐν Ἀθῶν· ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. κ. Ἰακώβου Βατοπεδινού—Τὸ κῦρος τῶν ἀγγλικῶν χειροτονιῶν ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου· ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Χρ. Ἀνδρούτσου—Ἀναγραφὴ ὕμνων καὶ ἐγκωμίων εἰς τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν· ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Π. Γ. Λαυριώτου, μοναχοῦ—Νέα ἐπίσημά τε καὶ ἄλλα διδόμενα πρὸς κρίσιν περὶ τῆς πίστεως τῶν παλαιοκαθολικῶν (μετάφρ. ἐκ τοῦ ρωσικοῦ—Λύσις ἀπορίας περὶ κωλύματος γάμου ἐνεκεν συνθέτου ἢ πολλαπλῆς συγγενείας· ὑπὸ τοῦ θεολογ. ἐπισκόπου Παμφίλου κ. Μελισσηνοῦ—Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά—Κοινοποιήσεις—Εὐαγγελικὰ διδάγματα.

Μετὰ τοῦ παρόντος φυλλαδίου διανέμεται ἡ προμετωπίς καὶ οἱ πρόλογοι τῆς α' σειρᾶς τῶν Εὐαγγελ. διδασμάτων.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΝ ΑΘΩ*

III Πρωτάτου.

Ἡ τοιχογραφία τοῦ Πρωτάτου μενεῖ ἑσαεὶ μνημεῖον καλλιτεχνικῆς ἐξάρσεως, λέγει ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ μελετῶν τὴν ἐν Ἀθῶν χριστιανικὴν τέχνην, καὶ ἀντικείμενον μελέτης ἐν τῇ ὁδῷ τῆς περαιτέρω τελειοποιήσεως τῆς θρησκευτικῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Διὰ τῆς τοιχογραφίας ταύτης τοῦ Πρωτάτου ἐκπέμπεται ἡ τελευταία λαμπρὰ, ἀλλ' ἀστραπιαία ἀναλαμπὴ τῆς μεταγενεστερας ἑλληνικῆς εἰκονογραφίας, πρὸς ἣν οὐδὲ κἀν πόρρωθεν δύναται νὰ παραβληθῇ ἡ χρονικῶς μὴ ἀφι-

σταμένη τοιχογραφία τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἥτις ἐν συνόλῳ ἀνήκει εἰς τὴν συνήθη ἀθωϊκὴν τέχνην· ἡ ἀγιογραφία τοῦ Πρωτάτου, ἀκριβῶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ὑπεροχὴν καὶ διαφορὰν αὐτῆς ἀπὸ τῆς λοιπῆς ἀθωϊκῆς τοιαύτης, οὕσης ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἐπαναλήψεως ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου ζωγραφίας, ἀποδείκνυται ἐργασία προσωπικὴ αὐτοῦ τοῦ Πανσελήνου καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ, ἐνῶ πᾶσα ἡ λοιπὴ τοιαύτη τῶν ἐν Ἀθῶν μονῶν ζωγραφία τοσαύτην ἔχει τὴν ὁμοιότητα, ὥστε καὶ αἱ ὀλίγαι ὑπάρχουσαι ἐν τισιν ἴσως διαφοραῖς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ προσεκτικοῦ μόνον παρατηρητοῦ προσπίπτουσαι, μόλις δύνανται νὰ διακριθῶσιν ὡς τοιαῦται μετὰ μακρὰν καὶ παρατεταμένην παρατήρησιν, εἰ δὲ βούλῃ καὶ εἰδικὴν αὐτῶν μελέτην, οὕτως ὥστε σχηματίζεται ἡ γνώμη, ὅτι ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἑκατονταετηρίδας ἀμεταβλήτως εἰργάσθησαν ἀλληλοδιάδοχα τὰ ἐκεῖ τῆς ζωγραφικῆς ἐργαστήρια καὶ ὅτι ἡ ἔξωθεν ἐμφάνισις εἰς Ἀθῶν καλλιτέρων τεχνιτῶν, καίπερ βελτιοῦσα τὴν ζωγραφικὴν τέχνην, δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβάλλῃ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ἐκφῆρασιν.

Ὁ καθεδρικός ναὸς τοῦ Πρωτάτου δύναται νὰ ὀνομασθῇ τὸ μοναδικὸν καὶ θαυμάσιον μνημεῖον τοῦ Ἀθωνοῦ· τὴν τοιχογραφίαν αὐτοῦ διακρίνει ἀληθὴς, πραγματικὴ ὡραιότης, ἡ γενικὴ αὐτῆς μάλιστα ἀποψις ἐν συνόλῳ, παρὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἐπελθοῦσαν βλάβην, προξενεῖ εἰς τὸν θεατὴν ἀληθὴ γοητεῖαν καὶ ἐντύπωσιν ἐξαισίαν. Αἱ ἐπὶ τῶν ἐφ' ὑγροῦ (fresque) πεπαλαιωμένων καὶ

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 576—579 τοῦ ΚΒ' ἔτους.

МЕЧНИКОВА

περικεκαπνισμένων ἤδη τοιχογραφῶν περιβολαὶ διὰ τῶν γλυκέων αὐτῶν χρωμάτων προκαλοῦσι τὴν προσοχὴν τοῦ παρατηρητοῦ· τὰ χρώματα αὐτῶν διάφορα, ὑπόλευκα, ὑποκίτρινα, ἰόχροα, γλαυκά· ἡ ὅλη ὑφὴ καίπερ σοβαρὰ ἐν σκιᾷ, ἀπέχει ὅμως πόρρω τῶν συνήθων μελαίνων πτυχῶν ἐρυθρότης τις, ἠνωμένη μετὰ γλυκέως καὶ ἱεροῦ μειδιάματος ἐπικοσμεῖ καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ γεροντικά τῶν ἀγίων πρόσωπα· ἀλλὰ τύποι καθαρῶς εἰκονογραφικοὶ διακρίνονται διὰ τὴν κανονικότητα τῶν προσώπων ἐν τοῖς χοροῖς τῶν ἀγίων ἰδίως, τὴν ὡραιότητα δὲ καὶ συμμετρίαν τῶν προσώπων τῶν ἀγίων γυναικῶν· ἐνὶ λόγῳ, ἐὰν ἡ διαφορὰ τοῦ Πανσελήνου (τοῦ ὑποτιθεμένου γραφέως τῆς τοιχογραφίας) τυγχάνῃ ἡ διακρίνουσα τὸν καλλιτέχνην ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ ζωγράφου διαφορὰ, τότε αὐτὰ διασώζει γραμμὰς τύπου εἰκονογραφικοῦ, εἰλημμένας ἐκ προτύπων τοῦ IB' αἰῶνος ὡς ἐν ταῖς ἐπὶ μέρους προσωπογραφίαις π. χ. τῶν περὶ τὸ Νήπιον—Ἰησοῦν Χριστὸν—καθεζομένων ἐβραίων, αἱτινές εἰσι πλήρεις φυσικότητος καὶ ζωῆς· παρὰ τῷ τελευταίῳ δὲ μάλιστα, ἱκετευτικῶς ἀπενίζοντι πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ πόδες φαίνονται κινηθέντες ὁμοῦ· τὸ δάπεδον πανταχοῦ ἐξελίσσεται ὑποπόφυρον, ἡ γῆ δὲ ἐξαιρετικῶς πρὸς τὸ κυανόχρουν ἀποκλίνουσα ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑποπράσινον. Ὁ ἅγιος Πηγασίος παρίσταται ὡς δόγης ἐνετὸς ἐν περιβολῇ χρώματος μελιναιοειδὺς δίχα τινὸς μεταγενεστέρως μεταγραφῆς χρυσίῳ κεντημένη καὶ διὰ λίθων πεποικιλμένη.

Ἄλλ' ἡ αἰωνία κόνις, ἡ ἀπαλείψασα καὶ ὑπολεπτύνασα τὰς ζωηρὰς τῶν εἰκόνων γραμμὰς, προσδοῦσα εἰς τὴν ὅλην τοῦ Πρωτάτου τοιχογραφίαν τὸν τύπον τῆς ἀρχαιότητος, ἦν πολλοὶ καὶ μέχρι τοῦδε ἐκλαμβάνουσιν ὡς αὐτὴν τὴν γνησίαν ἀρχαιότητα, δὲν ἐπιτρέπει δυστυχῶς νὰ κρίνῃ τις μετ' ἀκριβείας περὶ τοῦ χρόνου καὶ φέρει οὕτως εἰς σύγχυσιν τοὺς «θέλοντας νὰ ἀπατῶνται». Γνωστὸν π. χ. ὅτι ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκις (Troudi kiebcia. Acad. 1867 kn. 10—11. perv. routes. II 2. 273) ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ βιογραφίᾳ Θεοφάνους τοῦ Ἀθωίτου († 1548), καθ' ἃς ὁ ναὸς ἐξωγραφῆθη ἐπιμελείᾳ τοῦ πρώτου τοῦ Ἀγίου Ὁρους Σεραφεῖμ, εἰς τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα πρῶτον καθώρισε τὴν πραγματικὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ μνημείου τούτου τῆς τέχνης καὶ τοῦ

πολυθρυλλήτου Πανσελήνου, ὅστις φαίνεται ὁ ἐκτελέσας τὴν ζωγραφίαν ταύτην· ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀντωνῖνος κατ' ἐπίφασιν μόνον μὴ συμφωνῶν πρὸς τὴν γνώμην ταύτην (Jamétiai prol. σ. 111—117. 303—304) ἐκζητεῖ καὶ αὐτὸς σαφεῖς καὶ πειστικὰς ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης ἀποδείξεις, φρονεῖ δηλονοῦν ὅτι ἡ συνοδεύουσα τὴν ζωγραφίαν κοσμηματογραφία δὲν εἶναι ἀρχαία (antiqua), τουτέστιν ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τοιαύτας τοῦ ΙΑ' καὶ IB' αἰῶνος, ὅτι ἡ παράστασις τῶν γεγονότων καὶ ἡ ὅλη σκηνογραφία παραλλάσσει, καίτοι ἡ τοιχογραφία τοῦ Πρωτάτου, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰδίου, ὑπομνήσκει αὐτῷ τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Καχριὲ δζαμισὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ κ. Κοντακῶφ ἀποδεχόμενος τὴν ἀνωτέρω κρίσιν χαρακτηρίζει ταύτην οὐχὶ μόνον εἰλικρινῆ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιτυχῆ συνάμα, συμπίπτουσιν καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐντύπωσιν, τοῦθ' ὅπερ ἀποδείκνυσιν, ὅτι σκοπὸς τοῦ Πανσελήνου πρὸ παντὸς ἄλλου ἦν ἡ ἀναστήλωσις τῶν βυζαντινῶν παραδόσεων καὶ τῆς ἐν γένει τέχνης· εἰς ἐπιτυχίαν ὅμως καὶ τῆς συλλήψεως ταύτης ὁ Πανσέληνος δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τοῦτο, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὴν ἰδιοφυίαν προέβη περαιτέρω, δοὺς ὠθησιν νέαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ζωγραφίαν, εἰσαγαγὼν ἐν τῇ τέχνῃ τὴν ἐξωτερικὴν ὡραιότητα, διασώσας ἐν ταύτῳ καὶ τοὺς ἀρχαίους βυζαντινοὺς τύπους· ὁ Πανσέληνος ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην παραβάλλεται ὑπὸ τε τοῦ Πορφυρίου καὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Πακρόβσκι (Sten. rospissi σ. 82—85) πρὸς τὸν ρῶσσον ἀγιογράφον Σίμωνα Οὐσάκωβ, ὅστις ὅμως ἐργαζόμενος καὶ προάγων τὴν τέχνην ἀφίστατο μόνον τῆς παραδόσεως, ἐνῶ ὁ ἕτερος συνάδελφος αὐτοῦ διασώζων τὴν παράδοσιν ἐφικνεῖτο ἐπιτυχοῦς συνδυασμοῦ τοῦ ὡραίου ἁμα καὶ σεμινοῦ, ἐν τούτῳ ἀναδεικνύμενος ὑπέρτερος τοῦ Οὐσάκωβ.

Πρὸς τὰς ἀνωτέρω γνώμας δὲν συμφωνοῦσιν αἱ σχετικαὶ πληροφορίες τοῦ γερμανοῦ Brokchaus, ἀγνοοῦντος ἐν γένει τὰς περὶ ἀθωικῆς τέχνης συγγραφὰς τῆς ρώσικῆς φιλολογίας ἐν γένει, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνάγει οὗτος τὴν τοιχογραφίαν τοῦ Πρωτάτου εἰς τὸ τέλος τοῦ ΙΓ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, στηριζόμενος ἐπὶ εἰδήσεων, ἀφωρων τὴν ἀνέγερσιν τοῦ κοινοῦ ἀθωικοῦ τούτου ναοῦ. Ἐὰν δ' ὡς ἔοικεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς γνώμης ταύτης συνέτεινεν ἡ ἀντιπαραβολὴ τῆς τοιχογραφίας πρὸς τὸ χειραγωγῆσαν ἐν τού-

τῷ κείμενον τῆς γνωστῆς «Ἑρμινείας», ἡ βάσις ἐστὶ λίαν ἐπισηφαλὴς καὶ ἀβεβαία· διότι καὶ αὐτὴ ἡ «Ἑρμινεία» ἐν πολλοῖς φέρει χαρακτῆρα μεταγενέστερον· τοῦτο ὅμως ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸν κ. Κοντακῶφ, ἔχει ἱστορικὴν σημασίαν διὰ τὴν ἐπὶ μέρους σύνθεσιν τῆς τοιχογραφίας, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσοι αἱ προηγούμεναι περιγραφαὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ὦσιν ἀκριβεῖς ἐνεκα τῆς ἐπικαθημένης ἐκ τῶν θυμιαμάτων καὶ τοῦ χρόνου ἀχλύος.

Τὸ Πρωτότον, ὡς κτίριον ἐκ τοῦ εἶδους τῶν λεγομένων «βασιλικῶν», ἔχει τρεῖς ἀψίδας ἀπᾶσας κεκαλυμμένας διὰ τοιχογραφιῶν· ἐν τῇ μεσαίᾳ γέγραπται ἡ Θεοτόκος καθήμενη ἐπὶ θρόνου καὶ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν ποδῶν ἀνακεκλιμένον τὸ προαιώνιον βρέφος παρισταμένων ἐκατέρωθεν δύο ἀγγέλων μετ' ἀνεστραμμένων σαλπίγγων. Τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τοῦ κ. Κοντακῶφ ἐφελκύει ἐξυμνουμένη καὶ πᾶσα μὲν ἡ τοῦ Πρωτάτου τοιχογραφία, ἰδιαιτέρως ὅμως αἱ ἐξῆς εἰκόνες· ὁ Σωτὴρ ἱστάμενος ἐν τῷ τάφῳ, ὁ Εὐαγγελισμὸς, οἱ προφηταὶ βασιλεῖς Δαβὶδ καὶ Σολομὼν ἀποτείνόμενοι πρὸς τὴν Θεοτόκον μετὰ τῶν σχετικῶν προρρήσεων αὐτῶν, οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος, οἱ προφηταὶ Ἡλίας καὶ Δανιὴλ καὶ διάφοροι μάρτυρες. Εἰς τὸ ὑψηλότερον τῶν τοίχων μέρος καὶ κατὰ τὰ τρία τοῦ ναοῦ μέρη ἐζωγράφηνται κατὰ σειρὰν καθήμενοι οἱ δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μεταξὺ δὲ τῶν προπατόρων τούτων διακρίνεται γυνὴ, ἱσταμένη ἐπὶ ἐξελισσομένου δράκοντος, εἶναι δὲ αὕτη πάντως ἡ Εὐα· κάτωθι αὐτῶν παρίστανται διάφοροι εὐαγγελικαὶ σκηναὶ, ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἰ-παπαντὴ, ἡ Βάπτισις, ἡ Μεταμόρφωσις, ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ ἱσταμένου ἐνώπιον ἀκροωμένου πλήθους καὶ μετὰ χειρὸς ἔχοντος κεκλεισμένην βίβλον. Ἡ παράστασις αὕτη, ἥς ὁμοία γνωστὴ μόνον ἐξ ἀντιγράφου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ ἐν εὐαγγελικῇ μικρογραφίᾳ (miniature) χειρογράφου Εὐαγγελίου, σωζομένου ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Τυφλίδος ἐν Γεωργίᾳ, εἶναι ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ μέρους τοῦ ναοῦ ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου κατὰ σύνθεσιν καὶ παράστασιν προσώπων πολυαριθμῶν (40) ἄγνωστον εἰς τὴν βυζαντινὴν τέχνην εἰσαχθεῖσαν ἐνταῦθα πάντως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν προτύπων τῆς Δύσεως, ὁ Ἐμμανουὴλ «ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς κτλ.

Ὁ κ. Κοντακῶφ, πρὸς ἐκτίμησιν τῆς τοιχογραφίας τοῦ Πρωτάτου ὑπὸ ἐποψιν καλλιτεχνίας ἐν γένει καὶ τέχνης ἀγιογραφικῆς, ὡς ἀληθῆς

ἐπιστήμων, ἐννοῶν ἵνα ὑπὸ τὸν χρωστῆρα τοῦ ζωγράφου καὶ τὰς πτυχὰς τῶν εἰκονογραφουμένων ἀγίων καὶ λοιπῶν ἱερῶν σκηνογραφιῶν μελετήσῃ τὴν ἐν γένει τέχνην καὶ ἐξαγάγῃ ἐκ τὰς μελέτης ταύτης πορίσματα ἐπιστημονικὰ διὰ τὴν πρόοδον τῆς τέχνης καὶ τοὺς σταθιοὺς τῆς ἐν μέσῳ τῶν αἰώνων ἐπιτελουμένης προόδου, δι' ἣν ἡ μεμονωμένη ἐργασία, ὅσοιδήποτε κἂν ἡ αὕτη τελείως ἐκπεφρασμένη, δὲν ἔχει πολλὴν τὴν σημασίαν ἢ τὸ ἐπιστημονικῶς ἐνδιαφέρον, διατυποῖ τὰς ἐπομένας κρίσεις ὡς κανόνα σχετικῆς τῶν ὑπὸ μελέτην ἔργων ἐκτιμήσεως.

Ἐν τῇ ἱστορικῇ περὶ τέχνης ἐπιστήμῃ, λέγει οὗτος, σπουδαιότερον πάντων τυγχάνει εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἢ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ὑλικοῦ ἐκλογὴ τοιούτων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσωσιν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ «μνημεῖα ἐποχῆς», μετὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν δεύτερον ὁ ἐξ ἀντιπαραβολῆς χαρακτηρισμὸς, καὶ τρίτον ἡ ἀνάλογος ταξινόμησις καὶ ἀμοιβαία αὐτῶν σχέσις, ἐξ ἧς δυνατὸς ἔσται ὁ ἐν μέσῳ τῶν αἰώνων ἱστορικὸς ἐξ ὁμοιότητος τεχνικὸς αὐτῶν καθορισμὸς. Ἡ τοιαύτης φύσεως ἐργασία προσήκει εἰς τὴν «ἱστορίαν τῆς τέχνης» καὶ οὐχὶ τῆς «ἀρχαιολογίας»· ἡ δευτέρα αὕτη δίχα τῆς προηγούμενης θὰ παρουσιάζετο οὐχὶ ὡς «ἐπιστήμη» ἀλλ' ὡς ἔργον ἀπλοῦ ἐρασιτέχνου, «ἐρασιτέχνημα», ὅπερ φροντίζει τὴν συλλογὴν μόνον ἀρχαιολογικῆς ὕλης καὶ τὴν ἀκριβῆ αὐτῆς μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν περιγραφῆν· ἐνῷ ἐκ τοῦναντίου ὁ ἱστορικὸς καθορισμὸς ἐνός τινος ἀντικειμένου, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς «συγκριτικῆς», κύριον προτίθεται σκοπὸν οὐχὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ μνημείου, ἀλλὰ τὸν χαρακτηρισμὸν καὶ ὀρισμὸν αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὰ κύρια ἱστορικὰ γνωρίσματα τῆς συλλεγείσης καὶ ὑπὸ μελέτην κειμένης ἀρχαιολογικῆς ὕλης, ἐκ τῶν γνωρισμάτων δὲ τούτων διαμορφοῖ τὴν ἐπιστήμην, παρίστησι τὴν δημιουργικὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς. Ἡ ἀρχαιολογικὴ περιγραφὴ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην τυγχάνει ἐπὶ τοσοῦτον βελτίων, ὅσοι εἶναι βραχυτέρα καὶ μετ' ὀλιγοτέρων λεπτομερειῶν, ἥττον συμβαλλουσῶν εἰς τὴν διασάφησιν καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἀρχαιολογικῶν τῆς τέχνης κειμηλίων· ἡ ἀτέλεια ἀκριβῶς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας ἐν τούτῳ δὴ μάλιστα καθίσταται ἐμφανεστέρα, ἐν ταῖς ἀτελευτήτοις δηλαδὴ καὶ ἀκάρποις περιγραφαῖς τῶν διαφόρων ἀντικειμέ-

νων τῆς τέχνης· αἱ εἰκονογραφικαὶ σκηναὶ καὶ οἱ διάφοροι αὐτῆς τύποι ἐν ταῖς τοιαύταις περιγραφαῖς παρουσιάζονται ὡς νέαι, ἢ τοῦλάχιστον ὡς ἄγνωστοι, ἐνῶ κατ' ἀλήθειαν ἀναντίλεκτον αὐταὶ οὐκ εἰσιν ἕτερόν τι ἢ ὁ συνήθης τῆς συνθέσεως χαρακτήρ καὶ μόνον ἐν λεπτομερεῖ πρὸς ἄλλα ἀντιπαραβολῇ ὡς νέον παρουσιάζον μικροσκοπικὴν τινα διαφορὰν, ἢ ἰδιαιτέραν τινα λεπτομέρειαν, προσπίπτουσιν εἰς τὸ ὄμμα τοῦ παρατηρητοῦ.

Τὰ ἔργα τοῦ Πανσελήνου ἐν τῇ τοιχογραφίᾳ τοῦ Πρωτάτου, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω περὶ βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας κρίσεις τοῦ κ. Κοντακῶφ, ὑπάγονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς τέχνης περιόδου λίαν μεταγενεστέρας φέροντα τὸν λαϊκὸν τῆς ἐποχῆς τύπον, οὐχὶ δὲ καὶ τοιαύτην ἐξοχότητα, individualisme, ἰδιαιτέρας ὅλως θεωρίας καὶ τέχνης ἐξ ἐκείνων, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ μεταβάλωσι ἀποτόμως τὸ παραδεδομένον ὕψος τῆς καλλιτεχνικῆς παραδόσεως. Τὸ γεγονός, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ Ἁθῶ μοναχοὶ ἐκπαλαὶ καὶ μέχρι τοῦ νῦν, ὑπερηφανευόμενοι διὰ τὸν ὀνομαστὸν Πανσελήνον, ἐξακολουθοῦσι βλέποντες τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν ταῖς διαφοραῖς τοῦ Ἁθῶ μοναῖς, ἀντίκειται πρὸς τὰ γεγονότα καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πρωτάτου δὲν διακρίνουσιν οὗτοι τὰ «προφανῶς ἰδιαίτερα» ἐν τῇ τοιχογραφίᾳ· ἀλλὰ καὶ ἡ γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς τοιχογραφίας, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει τοῦτο ἢ διὰ μέσου σημαντικῶν διορθώσεων ἢ κάλλιον εἰπεῖν στρεβλώσεων μελέτη τῶν πρωτοτύπων, ἀποδεικνύει ἐν μέρει τὸ βάσιμον τῆς γνώμης ταύτης· αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Πρωτάτου ὁμολογουμένως εἰσιν ὠραιότεραι, εὐγενέστεραι, μεγαλοπρεπέστεραι καὶ κανονικώτεραι ἢ αἱ λοιπαὶ ἀθωϊκαὶ ζωγραφίαι, ἀλλ' ἐκ γενικῆς ἀπόψεως θεωρούμεναι ὑπάγονται καὶ αὐταὶ εἰς τὸ γενικὸν τούτων σύστημα· μόνον δὲ προσεκτικὴ μελέτη ἀποκαλύπτει ἐν αὐταῖς τὰς γνωστὰς ἤδη ἀποκλίσεις καὶ τὴν πρὸς δύο σημεία διεύθυνσιν αὐτῶν πρὸς τὰ ἀρχαιότατα πρωτότυπα τοῦ Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνος καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν ὑπὸ τοῦ Πανσελήνου πάντως διδαχθέντων ἰταλῶν τεχνιτῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος· ἐνιαχοῦ δὲ ἡ μελέτη αὕτη ἀποκαλύπτει ἰδιαίτερά τινα, ὅλως ἐξαιρετικά, σημεία ἐξοχότητος μαρτυροῦντα τὸν ἀληθῆ χαρακτήρα τοῦ Πανσελήνου ὡς διακεκριμένου καλλιτέχνου· ἅμα τῇ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Πρωτάτου εἰσόδῳ προσπίπτει εἰς τὸ ὄμμα τοῦ

ἐπισκέπτου καὶ ἐκπλήσσει ἡ ἀρχαῖκὴ πολυτέλεια τῶν ἀγ. εἰκόνων, οἱ νεάζοντες τύποι πολλῶν ἀποστόλων, ἀγίων, ἢ ὠραιότης ἐν διαφοραῖς ἱεραῖς σκηνογραφίαις ἐμπετασμάτων, ἢ λεπτότης καὶ πλαστικότης τῶν προσώπων, ἢ γενικὴ καὶ εὐάρεστος ἐκφράσις, ἢ κατάδηλος ἰδίᾳ γιγνομένη μετὰ τὰς ἀμαυρὰς, καπνισμένας καὶ ἐξηντημένας ὑπὸ τοῦ ἀσκητισμοῦ προσωπογραφίας τῆς τραπέζης τῆς Μ. Λαύρας ἢ τοῦ Ξενοφώντος· ἐνὶ λόγῳ, κατὰ τὰς πρώτας τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Πρωτάτου στιγμᾶς, ὁ Πανσελήνος παρίσταται ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ καλλιτέρου ὕψους (style) τοῦ Ι'—ΙΑ' αἰῶνος, διόλου δὲ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις, καὶ ὑπὸ τὴν παρούσαν ἔτι κατάστασιν τῆς τοιχογραφίας, περικεκπνισμένης καὶ κεκαλυμμένης ὑπὸ ἐξ αἰώνων ὅλων ἐπισωρευθείσης κόνεως, ὅποιαν ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ εἰς τοὺς εὐρωπαίους ἰδίᾳ περιηγητὰς αὕτη· μόνον μετὰ προσεκτικὴν καὶ παρατεταμένην ἐπισκόπησιν δύναται νὰ διαγνώσῃ τις ὅποσον εἶναι μεταβεβλημένον καὶ ἐξησθενηκὸς ἐνταῦθα τὸ γνήσιον βυζαντινὸν ὕψος, οὗτινος ὁ τύπος διεσώθη καὶ μετεδόθη σὺν προφανεῖ τῷ πόθῳ ὅπως μιμηθῇ τὴν ἀρχαίαν τέχνην, ἢ συγκεκρασμένη αὕτη ἐν ἰδιορρυθμῷ ὕψει, ἐπεξεργασμένη δι' ἐκμαθήσεως τῆς ἰταλικῆς τέχνης· οὕτω π. χ. ἡ ὠραία εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος Ἐμμανουὴλ, ἡ ἀνωθὶ τῆς πρὸς τὴν λιτὴν θύρας τοῦ Πρωτάτου, ἡ εἰκονίζουσα τὸν «Ἀκοίμνητον ὀφθαλμὸν» παρίστησιν ἡμῖν βυζαντινὴν σύνθεσιν ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀγνότητι καὶ αἰγλῇ· βρέφος νυστάζον, μὲ ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν τῷ λίκνῳ, ἐκατέρωθεν φρουρούντων τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ, ἀντὶ τοῦ μεταγενεστέρου τύπου τῆς Θεομήτορος καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου κεκλιμένων πρὸς τὸ λίκνον καὶ δύο ἀγγέλων. Ἡ εἰκὼν τοποθετεῖται ἐν πρώτοις μετ' ἐξόχου καλλιτεχνικῆς προνοίας ἀνωθὶ τῆς θύρας, ἐπειδὴ οἱ ἀρχάγγελοι ἴστανται κάτωθι τοῦ ἀκοίμνητου Δημιουργοῦ ὡς φρουροὶ, καὶ δεύτερον διότι αὕτη ἔχει διδακτικὸν ὡς εἰπεῖν σκοπὸν περὶ τῆς ἀσκητικῆς ὑπακοῆς καὶ τῶν μοναστηριακῶν περὶ αὐτῆς κανόνων. Ἡ εἰκὼν περαιτέρω αὕτη τοῦ Ἐμμανουὴλ παριστᾷ πρᾶγματι βρέφος, παιδίον μικρὸν καὶ οὐχὶ δεκαετὲς ἢ δωδεκαετὲς τοιοῦτον, καὶ ζωγραφεῖ Αὐτὸ ἢ βυζαντινὴ καὶ ρωσικὴ εἰκονογραφία, μετὰ φυσικότητος ἀνακείμενον ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ στρωμνῇ καὶ στολῇ καὶ οὐχὶ ἐν ἀποστολικῇ περιβολῇ, καὶ ἐν

τῇ νεωτέρᾳ ζωγραφικῇ· ὑποβαστάζει τὴν κεφαλὴν ἐπὶ κλίνης διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐν στάσει φυσικωτάτῃ βρέφους νυστάζοντος καὶ ρευδάζοντος· διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ κρατεῖ, ὡς εἰκονίζεται πάντοτε ὁ Ἑμμανουήλ, σύννηθες εἰλητάριον· αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ παράστασις τοῦ παιδίου ἐνθυμίζει τὰ ἐν Βενετίᾳ πρότυπα τοῦ πρώτου ἡμίσεως τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῆς εἰκόνος ταύτης μετ' ἀληθείας δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἐὰν ἡ ὅλη τοιχογραφία τοῦ Πρωτάτου ὡς καλλιτέχνημα ᾖναι τὸ μοναδικὸν μνημεῖον τοῦ Ἀθωνος, ἡ εἰκὼν τοῦ «Ἀκοιμήτου ὀφθαλμοῦ» τοῦ προαιωνίου βρέφους, δι' ἣν ἐλέχθη τὸ προφητικὸν «ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων, τίς ἐγερεῖ αὐτόν»; εἶναι τὸ ἀριστούργημα καὶ ἡ κορωνὶς τῆς ὅλης λαμπρᾶς τοῦ Πανσελήνου τοιχογραφίας· εἶναι τόσον ὡραία, τόσον ἐξαισία εἰς τέχνην καὶ μεγαλοπρέπειαν θεοπρεπῇ ἢ καλλιτεχνικῇ αὐτὴ καὶ ἱστορικῇ πλέον καταστάσα εἰς τὸν κόσμον τῶν ὡραίων τεχνῶν ἀγία εἰκὼν· ἑναυλὸς μένει εἰς τὰ ὦτα τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας ὁ θαυμασμὸς εὐρωπαίου καλλιτέχνη τοῦ ἐλβετοῦ Julleron, ἀντιγράφοντος μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας πρὸ ἐτῶν τὸ μικρὸν αὐτὸ καλλιτέχνημα καὶ μνημεῖον τῆς ἐν Ἀθῶν καὶ Ἀνατολῇ καθόλου χριστιανικῆς τέχνης καὶ συναρπαζομένου ἐν ἱερῷ ἐνθουσιασμῷ. Παρὰ ταύτην ὅμως καὶ ἄλλαι ἀποστόλων καὶ ἀγίων παράκεινται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πρωτάτου εἰκόνες οὐχ ἥττον ἐξέχουσαι καὶ καλλύνουσαι τὴν ὡραίαν τοιχογραφίαν.

(ἔπεται συνέχεια)

Ἀρχιμ. Ἰάκωβος Βατοπαιδινός

ΤΟ ΚΥΤΡΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΩΝ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ*

Ἀλλ' ὅ,τι κυρίως ἐν τῷ περὶ προθέσεως κεφαλαίῳ χρήζει ἐρεύνης εἶναι ἡ περὶ θείας Εὐχαριστίας διδασκαλία τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας, ὁ δὲ λόγος προφανής. Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἡ δι' Ἰησοῦ Χριστοῦ γενομένη διεπιστεύθη τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις εἶναι ἅμα μὲν ὁ ἀνεπισφαλὴς τῆς χριστιανικῆς γνώσεως φρουρὸς καὶ ἐρμηνεύς, ἅμα δὲ ὁ τῆς ἀγιαζούσης χάριτος ταμιούχος, τὸ

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 61--63.

Παροράματα: Ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ σελ. 62 στιχ. 46—47 ἀντὶ ἐπιδεσμεύει ἀνάγνωθι ἐπιδεσμένη.

πλήρωμα τῶν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος χαρισμάτων. Τίς ἡ σχέσις τῶν δύο τούτων δυνάμεων, δι' ὧν περιβάλλεται ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τοῦτο δὲν λέγεται μὲν ἐν τοῖς ἐπισήμοις τῆς πίστεως κειμένοις, συνάγεται ὅμως εὐχερῶς ἐκ τῶν ἀξιώματων τοῦ Κυρίου, πρὸς ᾧ ἀμεσώτατα συνδέεται. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὡς ἡ ἐπὶ γῆς διαρκὲς ἐμφάνισις τοῦ θεανθρώπου Λυτρώτου, τοῦ διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν μυστηρίων τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπεργαζομένου, εἶναι πλήρωμα ἅμα μὲν τοῦ προφητικοῦ ἅμα δὲ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ μὴν τὸ ἀρχιερατικὸν τοῦ Κυρίου ἔργον, δι' οὗ καταλλάσας Θεὸν καὶ ἄνθρωπον ἀπειργάσατο τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἡ τελείωσις τῆς προφητικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας, δι' ἧς ἐφάνερωσε τὴν εἰς σωτηρίαν ὁδὸν καὶ ἑαυτὸν ὡς σωτήρα¹. Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ οἰκονομία τῶν μυστηρίων, τῶν μέσων, δι' ὧν μετοχετεύεται ἡ τοῦ Σταυροῦ ἀπολυτρωτικὴ δύναμις ἐπὶ τῶν πιστῶν, εἶναι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν ἡ κορωνὶς καὶ τὸ πλήρωμα, τὸ ἀποφαίνειν τὸν λειτουργὸν **ιερέα** ἀληθῆ οὐχὶ δ' ἀπλῶς ποιμένα τῆς κοινότητος ἢ κήρυκα τοῦ θείου λόγου ὡς παρὰ τοῖς διαμαρτυρομένοις. Καθόσον δὲ ἡ θεία Εὐχαριστία, ὁ δεῖπνος, ἐν ᾧ «καταγγέλλομεν τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ», ὑπερβάλλει τῶν ἄλλων μυστηρίων καὶ κατὰ τὸ μυστηριώδες αὐτῆς ὕψος καὶ κατὰ τὸν ἀμήχανον τῆς θείας δωρεᾶς πλοῦτον, καὶ ὡς θυσία ἱλαστικὴ, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἱεουργία αὐτῆς εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐμφάνισις τῆς ἱερατικῆς δυνάμεως, ἡ κορωνὶς τῶν μυστηριακῶν λειτουργιῶν, τὸ ὀρμητήριον ἅμα καὶ κέντρον τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Τοῦτο ὑποδηλοῖ ἱκανῶς ἡ τε ὁμολογία τοῦ Δοσιθέου καὶ ἡ Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου· ἡ μὲν πρώτη παρατηρεῖ ὅτι ὁ λαβὼν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα τελεῖ τὰ μυστήρια ἕκαστα «**ἐξαιρέτως** δὲ (εὐχεται) ὑπὲρ τῆς τῶν εὐσεβῶν ζώντων καὶ τεθνεώτων ἀφέσεως καὶ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν (ἐν τῇ προσφορᾷ δῆλα δὴ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας). **Εἰ δὲ καὶ δοκιμῇ καὶ ἀρετῇ διαφέρῃ**, λαβὼν ἐξουσίαν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου... κήρυξ τοῦ ἱεροῦ προχειρίζεται Εὐαγγελίου»². Ὁ δὲ Κριτόπουλος, τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἱερωσύνης ἀκριβῶν, ἀποφαίνεται ὅτι ὁσὼ ἀναγκαία εἶναι ἡ

1. ὁρ. Μπαχάρου Dogmatique Orthodoxe II, 152.

2. Kimmel 441.

οικοδομή τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, δι' ἣν ὁ Κύριος «ἔθετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ποιμένας καὶ διδασκάλους . . . τοσοῦτον ἀναγκαιοτέρα ἐστὶν ἡ ἀρχιερωσύνη, δι' ἧς ἡ οἰκοδομὴ καταρτίζεται. Καὶ τὸ εἶναι τὸν Χριστὸν ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ οὐκ ἄλλως ἐνεργεῖται εἰς τὸν αἰῶνα εἰμὴ διὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἱερέων, ὧν μέσων αὐτὸς διηνεκῶς ἱεουργεῖ καὶ ἱεουργεῖται εἰς τοὺς αἰῶνας» (Kimmel, II 220), Περὶ πλεον τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην τῆς Εὐχαριστίας πρὸς τὴν Ἱερωσύνην σύνδεσιν ἐκφράζει ὁ ἀπαράβατος ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ κανὼν, ὅπως ἡ χειροτονία τελῆται ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ καὶ δὴ ἐντὸς τοῦ βήματος παρὰ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, τοῦ μὲν ἐπισκόπου χειροτονουμένου μετὰ τὸν Τρισάγιον ὕμνον, τοῦ ἱερέως μετὰ τὸν χειροδικόν, καὶ τοῦ διακόνου μετὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν θείων δώρων, ὡς τούτου ὄντος λειτουργοῦ ἀπλῶς, ἐκείνων δὲ ἱεουργῶν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας. Τοῦ κανόνος τούτου αὐστηρῶς ἔχονται οὐ μόνον οἱ Δυτικοὶ ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀγγλικὴ Ἐκκλησία, ἐν ἣ οἱ μὲν διάκονοι, ὡς ἐρρήθη, χειροτονοῦνται πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ πρεσβύτεροι μετ' αὐτὸ, καὶ οἱ ἐπίσκοποι μετὰ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τὴν ὁμολίαν, οἱ πάντες δὲ ἐν τῷ Ἱερῷ βήματι³.

Ἡ διάταξις αὕτη ἐμφαίνει ἀριδιῶς τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ἡ ἐξαίρετος καὶ διαφέρουσα λειτουργία τοῦ ἱεροῦ κλήρου εἶνε ἡ τέλεσις τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, ὅπερ ἐπιβεβαιώσῃ καὶ οἱ λόγοι «**λάβε τὴν παρακαταθήκην ταύτην καὶ φύλαξον αὐτὴν ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε παρ' αὐτοῦ μέλλεις ἀπαιτεῖσθαι αὐτήν**», οὗς ὁ ὀρθόδοξος ἀρχιερεὺς λέγει ἐπιδοδούς μετὰ τὴν καθιέρωσιν τὸν ἅγιον ἄρτον τῷ χειροτονηθέντι, παριστῶν οὕτω τὴν ἱεουργίαν τῶν φρικτῶν μυστηρίων ὡς διαφέρουσιν ἅμα καὶ πλήρη εὐθύνης λειτουργίαν τοῦ ἱερέως. Οὕτω δὲ ἐνῶ τὸ βάπτισμα τελεῖται ἐν ἀνάγκῃ καὶ ὑπὸ κοσμικοῦ, ἡ ἱεουργία τῆς θείας εὐχαριστίας, κατὰ ὁμόφωνον δίδαγμα τῆς Ὀρθοδόξου, τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας οὐδὲ αὐτοῖς τοῖς διακόνοις συγχωρεῖται, ἀλλὰ εἶνε ἔργον τῶν ἱερέων, οὐδεμιᾶς ἐπιτρεπομένης παραβάσεως. «Μὴ γίνεσθαι ὑπὸ τινος ἄλλου τὸ τῆς

ἱερᾶς εὐχαριστίας τοῦτο μυστήριον εἰμὴ μόνον ὑπὸ ἱερέως», ἀποφαίνεται ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 1672 συνεληθούσα σύνοδος⁴. «Ἄνευ ἱερέως, παρατηροῦσιν οἱ πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τοὺς Βρεττανοὺς ἐπισκόπους, ἅπαντες οἱ ἡγεμόνες καὶ βασιλεῖς ὑμῶν τῆς γῆς δὲν δύνανται νὰ ἐπιτελέσωσι τὸ ὑπερφυῆς τοῦτο μυστήριον καὶ νὰ διανέμωσιν αὐτὸ εἰς τοὺς πιστούς.⁵ Ἱερωσύνη λοιπὸν καὶ Εὐχαριστία κατὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶνε μυστήρια προϋποτιθέμενα ἀλλήλα, ἡ δὲ κολόβωσις τοῦ ἐνὸς συνεπάγεται τὴν τοῦ ἑτέρου· ὅπου δὲ οὕτως ἡ ἄλλως «ἐκενώθη τὸ τῆς φρικτῆς θείας ἱεουργίας μυστήριον»⁶ ἐκεῖ συγκατηνέχθη καιρία πληγὴ κατὰ τῆς μυστηριακῆς τοῦ ἱερέως ἐνεργείας, ἧς ἀποτελεῖ τὸ κατ' ἐξοχὴν ὑποκείμενον. τὸ δὲ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης ὑφαιρεθὲν οὕτω τὴν κυριωτάτην αὐτοῦ δύναμιν ἀποδείκνυται πάσης ζωοποιῶς ἐνεργείας ἀμέτοχον καὶ κενόν. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἰδρυθὲν ἱερατεῖον ἀναντιρρήτως δὲν συνέστη ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ προσφέρειν θυσίαν **ἀνεξάρτητον** τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσενεχθείσης καὶ ἐνέχουσας **ἐν ἑαυτῇ ἀσχετῶς** πρὸς ἐκείνην δύναμιν ἱλαστικὴν, εἰς ἣν θεωρίαν ἤγαγε πολλάκις ἡ πρᾶξις τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας πολλὰς μὲν θυσίας καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀγίας τραπέζης καθ' ἐκάστην τελοῦσα· ἀλλ' οἱ ἀρνούμενοι πάντα τῆς ἀναιμάκτου θυσίας χαρακτῆρα ἀφαιροῦσι τὴν κατ' ἐξοχὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνεργειαν τῶν ἱερέων, περὶ ὧν ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος γράφει: «ὥστε τοὺς ἐν κλήρῳ καταλεγομένους . . . καθαροὺς ἀποφῆναι καὶ **λειτουργοὺς ἀμώμων καὶ τῆς νοερᾶς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως ἀξίους**».⁷

Καὶ ἠξίωσαν μὲν πολλοὶ ὅτι ἡ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἔλλειψις δὲν δύναται νὰ εἶνε λόγος ἀθετήσεως τῆς χειροτονίας, ὃν τρόπον καὶ τὸ βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν καίπερ περὶ τὸ δόγμα τῆς Ἀγ. Τριάδος πλανωμένων ὑπελήφθη ἔγκυρον ὑπὸ τῆς Β' οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἀθετησάσης τούναντίον τὸ τῶν Εὐνομιανῶν τὸ νοσοῦν περὶ τὴν ἐξωτερικὴν πρᾶξιν, ἀλλ' ἡ ἀξίω-

3. Palmer 159.

4. Kimmel 462.

5. (πρὸς Palmer σελ. 128, πρὸς καὶ σελ. 155 καὶ ἐξ.).

6. Σύν. Ἱεροσολ. Kimmel 388.

7. καν. 3 «ἀληθῶς (ἡ ἱερωσύνη) ἀποβαίνει περιττὴ ὅλως μετὰ τοιαύτην φοικῶδη καινοτομίαν (τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας) ἀνατρέψασαν αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς χριστιανικῆς λατρείας» (Βερνχάρδκη Κατήχ. σελ. 161).

σις αὕτη δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀποδεκτὴ. Ἐν πρώτοις ἡμαρτημένως κατ' ἀρχὴν συγκρίνεται τὸ Βάπτισμα πρὸς τὴν Ἱερωσύνην, διότι εἰ καὶ ἐν γένει ἀμφότερα, ὡς εἶπομεν ἐν ἀρχῇ, χωροῦσιν ἐκ παραλλήλου, καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ μὲν ἐπάγεται ὡς τὰ πολλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου⁸ ἀκριβῶς ὅμως εἰπεῖν ἡ παραλληλία αὕτη ἀληθεύει μόνον διὰ τὸ Βάπτισμα, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν Ἱερωσύνην ὧν δηλαδὴ ἀναγνωρίζεται, ἡ ἱερωσύνη εοῖρσο ἀναγνωρίζεται ἤδη καὶ τὸ βάπτισμα, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀντιστρόφως, κατ' ἀνάγκην, διότι τὸ μὲν βάπτισμα ἔχει χαρακτηριστικὰ προσωπικόν, ἐν ᾧ ἡ ἱερωσύνη ὡς ἡ θύρα, δι' ἧς οἱ πιστοὶ κοινωνοῦσι τῶν μυστηρίων, συνδέεται πρὸς τὴν θρησκευτικὴν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας κατάστασιν. Αὕτη παντὸς ἄλλου μαρτυρεῖ περὶ τούτου ἡ μνημονευθεῖσα διάκρισις τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, καθ' ἣν οἱ μὲν πλανηθέντες ἐν τῇ πίστει ἐγένοντο δεκτοὶ ἐν τῷ βαθμῷ αὐτῶν, οἱ δὲ πρωταίτιοι οὐδαμῶς, ἀλλ' ὡς κοσμικοὶ ἀνευ ἀναβαπτίσεως. Ἐπειτα δὲ καὶ ἀπολύτως ὑποτιθεμένης τῆς παραλληλίας τῆς ἱερωσύνης πρὸς τὸ βάπτισμα, πάλιν ἡ ὑπὸ τῆς Β' οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀποδοχὴ τοῦ τῶν Ἀρειανῶν βαπτίσματος ἡκιστα συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἱερωσύνης τῶν μὴ ἀποδεχομένων κατ' ἀρχὴν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Ἡ σύνοδος ἀποδέχεται τὸ βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν τῶν νοσοῦντων περὶ τὸ δόγμα τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἀθετεῖ δὲ τὸ τῶν Εὐνομιανῶν τῶν συμφρονούντων αὐτοῖς καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐντεινόντων τὴν ἀρειανὴν κακοδοξίαν, ἅτε νοσοῦν περὶ τὴν ἐξωτερικὴν τῆς καταδύσεως πράξιν⁹. Ἀλλ' ἐκ

τῆς περὶ τοὺς Ἀρειανούς καὶ Εὐνομιανούς συνοδικῆς ταύτης πράξεως δύναται τις νὰ συνηγάγῃ τόσον μόνον, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ πράξις παρὰ τὴν ἐν τῷ δόγματι πλάνην εἶνε ἡ οὐσιώδης βάσις τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ μυστηρίου. Ἡκιστα ὅμως δύναται τις νὰ συναγάγῃ καὶ ὅτι ἡ περὶ τὴν πρόθεσιν ἐλλειψίς (ἐλλειψίς δὲ περὶ τὴν πρόθεσιν εἶνε ἡ ἀπορριψίς τῆς ἀναιμάκτου θυσίας) τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἣ τελεῖται, φρονούσης ὅτι ὁ χειροτονοούμενος ἡκιστα λαμβάνει τὴν δύναμιν τοῦ προσφέρειν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, εἰνέ τι ἀδιάφορον καὶ πάρεργον τοῦτο δὲ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ μὲν πρόθεσις εἶνε, ὡς ἀνεπτύξαμεν, ἡ ζωὴ τῆς ἐξωτερικῆς πράξεως, τὸ δὲ βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν ἐπλήρου καὶ τοὺς δύο μνημονευθέντας τῆς οἰκονομικῆς ἀναγνωρίσεως ὅρους, φυλάττον μὲν ἀλύμαντον τὴν ἐξωτερικὴν τῆς καταδύσεως πράξιν σὺν τῇ ἐπικλήσει τῶν τριῶν τῆς Ἀγίας Τριάδος προσώπων, φυλάττον δὲ καὶ τὴν πρόθεσιν, ἥτοι τελούμενον κατὰ τὸ ἱερὸν σύμβολον «εἰς ἁφῆσιν ἡμαρτιῶν», ὅπερ εἶνε ὁ ἀληθὴς καὶ κύριος αὐτοῦ σκοπὸς, ἀλλὰ μὴν οἱ ἀπορρίπτοντες μὲν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, χειροθετοῦντες δὲ οὐδὲν ἥττον εἰς ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς οὐδαμῶς προτίθενται νὰ ἀναδείξωσιν ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς κατὰ τὴν πραγματικὴν τῶν λέξεων ἔννοιαν, ἥτοι θύτας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, τελούντας τὴν κατ' ἐξοχὴν λειτουργίαν τοῦ μυστηριακοῦ αὐτῶν ἀξιώματος, ἐν ἣ ἐκφαίνεται ἡ χάρις καὶ ἡ δύναμις τῆς ἱερωσύνης. Εἶνε προδῆλον ὅτι τὴν οὐσιώδη ταύτην λειτουργίαν ὑφαιρούμενοι καὶ ἀπὸ τῆς φρικτῆς καὶ θείας ἱερου-

8. Ἦμετ. Συμβ. 329, πρὸς καὶ 68 Ἀποστολ. Καν.

9. πρὸς καὶ ἡμετ. Συμβ. 277. Ἐὰν ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ τῆς Β' Συνόδου ἀθέτησιν τοῦ βαπτίσματος τῶν Εὐνομιανῶν ἀπεδώκαμεν εἰς τὰς ἀντιτριαδικὰς τοῦ Εὐνομίου δόξας, οὐχὶ δ' ἀπλῶς εἰς τὸ «βαπτίζειν εἰς μίαν κατάδυσιν», τοῦτο ἐπράξαμεν ἀκολουθήσαντες τὴν παρὰ τισι κρατοῦσαν ἐξέζην τὴν ἐπὶ τοῦ Τερτυλλιανοῦ στηριζομένην (adv. Praxeas 26) ὅτι δηλαδὴ τὴν τρίτην κατάδυσιν τὴν καὶ οἶκοθεν μὴ δυναμένην νὰ ἐμφολωρήσῃ εἰς τὸ ἀντιτριαδικὸν αὐτῶν σύστημα ἐλυμαίνοντο ἐκ λόγων δογματικῶν πρὸ τοῦ Εὐνομίου ἤδη οἱ Μοναρχιανοί, οἱ Πραξιανοί καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ἀντιτριαδικοί, μίαν κατάδυσιν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου τελούντες, ὅπερ καταδικάζει ὁ 50 τῶν Ἀποστόλων κανὼν (ὅρ. Beveridge's Συνοδικὴν παρὰ Chrysal History of the modes of christian Baptism σελ. 91). Ἀκριβεστέρως τανῦν τοῦ πράγματος μελέτη πείθει ἡμᾶς ὅτι ἡ τρίτη κατάδυσιν εἶνε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ κανονικὴ καὶ ἀναγκαστικὴ τοῦ βαπτίσματος συνθήκη, μόνον δι' ἀνάγκην, ὡς παρὰ τοῖς κληνικοῖς, δυναμένη νὰ ἐλλίπῃ· ὅτι δὲ φυ-

σις ἡ Β' Σύνοδος ἀθετεῖ τὸ βάπτισμα τῶν Εὐνομιανῶν δι' αὐτὴν τὴν παραχάραξιν τῆς τρίτης κατάδύσεως, ἣν οὐδαμῶς πρότερον ἀπαντῶσιν πρῶτοι ἐκαينوτόμησαν οἱ Εὐνομιανοί (πρὸς καὶ Σωκρ. Ἐκκλ. Ἰστ. βιβλ. 6, κ. 26). Καὶ πιθανὸν μὲν ἡ Σύνοδος ἀθετοῦσα τὸ βάπτισμα τοῦτο νὰ ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὸ εἶδος τῶν λογίων, ὅπερ συνδιέφθειραν οἱ Εὐνομιανοί, ἀντὶ τῆς ἐπικλήσεως τῶν προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδος μίαν κατάδυσιν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ τελούντες, ὡς μαρτυροῦσιν ὁ Θεοδώρητος (Αἵρετ. Κακομ. βιβλ. 4, κ. 3) καὶ ὁ Σωζομενός (βιβλ. 6 κ. 26)· ἀλλὰ τὸ πιθανὸν δὲν εἶνε καὶ βέβαιον· τὸ δὲ μόνον ἐνταῦθα ἐκ τοῦ γράμματος βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ Σύνοδος ὠρισμένως καταδικάζει τὴν ὑπὸ τῶν Εὐνομιανῶν καινοτομηθεῖσαν μίαν κατάδυσιν, τὴν τρίτην κατάδυσιν νοοῦσα ὡς τὴν μόνην κανονικὴν τοῦ βαπτίσματος μορφήν, ὡς ἄλλως μαρτυρεῖ σύνολος μὲν ἡ χορεία τῶν Πατέρων, πᾶσαι δὲ αἱ ἀπὸ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων μαρτυρίαι.

γίας μυστήριον κινούντες» οἱ πολέμοι τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, οὐδαμῶς προτίθενται νὰ ποιήσωσιν ὅ,τι διέταξεν ὁ Κύριος, ἀποφαίνουσι δὲ τὰ μὲν ὀνόματα **ιερεὺς** καὶ **ἀρχιερεὺς** ψιλοὺς τίτλους, τὸ δὲ ἱερατικὸν ἀξίωμα κενὸν ἐννοίας καὶ πνεύματος· ὅτι δὲ ἡ τοιαύτη ἱερωσύνη δὲν δύναται νὰ ᾖ τὸ γνήσιον τοῦ ἱερέως ἀξίωμα τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου συστηθὲν καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ τύχῃ ἀποδοχῆς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ δὲν χρήζει νομίζομεν μακροτέρας αἰτιολογίας. Μή τις δὲ προβάλῃται ἐνιστάμενος τὰ τοῦ Βελλαρμίνου καὶ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ τῷ 1576 συνελευθούσης συνόδου, ἀποφαινομένων ὅτι ἡ περὶ τὸ μυστήριον καθόλου ἢ περὶ τινὰς τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ πλάνη τοῦ τελούντος δὲν παραβλάπτει τὸ μυστήριον, ἀρκεῖ δὲ μόνη ἡ πρόθεσις αὐτοῦ εἰς τὸ ποιῆσαι ὅ,τι διέταξεν ὁ Κύριος ἢ ὅ,τι ποιεῖ ἡ ἀληθὴς Ἐκκλησία, ἥς μέρος ὑποτίθηναι οὗτος ἡμαρτημένως τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν. Ἡ ἄρνησις τῆς ἀναιμάκτου θυσίας δὲν εἶνε πλάνη περὶ τινὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ μυστηρίου, ἀλλὰ περὶ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἱερατικὴν λειτουργίαν, ἥς ἄνευ δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι ἱερεῖς ἐν ἀληθεὶ σημασία, ὅθεν καὶ οἱ Πουριτανοὶ ἀπορρίψαντες τὴν ἀναιμάκτον θυσίαν καὶ μίαν καὶ μόνην ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ θυσίαν ἀποδεχόμενοι ἀποκρούουσι καὶ τὸ ὄνομα **ιερεὺς**¹⁰. Τηλικαύτης λοιπὸν οὔσης τῆς σημασίας τῆς ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ θυσίας καὶ οὕτω στενῶς πρὸς τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης συνδεομένης, φέρε ἴδωμεν τανῦν τί διδάσκει περὶ αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας,

Περὶ μὲν τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων ὁμολογεῖται ὁμοφώνως ὅτι οὗτος εἶνε δικαίωμα τοῦ **ιερέως** ὡς οἰκονόμου τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ χορηγηθὲν ἐν τῇ χειροτονίᾳ, οὐχὶ δὲ ἐν ὀνόματι ἢ κατ' ἐντολὴν τῆς κοινότητος ἀσκούμενον. Οἱ διάκονοι ὑπηρετοῦσι μόνον ἐν τῇ ἱεραουργίᾳ μὴ δυνάμενοι νὰ τελέσωσιν εὐχαριστίαν

10. Τοῦτο ὁμολογεῖται πολλαχῶς καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας· ὁ ἱερεὺς λ. χ. Staley ἐν the catholic Religion, ἐγχειρίδιῳ συγγραμέντῳ, ὡς ἐρρήθη, διὰ τὰ μέλη τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας παρატηρεῖ «ἡ θυσία τῆς εὐχαριστίας ἐννοουμένη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῆς καὶ καθολικῇ σημασίᾳ ὡς ἡ συνεχὴς ἀνάμνησις τῆς θυσίας τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, οὐδέποτε διημφισβητήθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Αὕτη δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ αὐτὴν χωρὶς τὰ ἀφανίσαι τὴν ἰδίαν ἀξίωσιν (Withon forfeiting her claim ὅτι ἀποτελεῖ μέρος τῆς ὅλης καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ)» (σελ. 253).

ὡς τελούσι παρὰ τοῖς ἄλλοις διαμαρτυρομένοις¹¹. Ὑποκειμένου ὅμως λόγου περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἁγιασμοῦ, σοβαρὰ ἀναφαίνεται διαφωνία μεταξὺ τῶν ἀγγλικῶν ἄρθρων καὶ τῆς ἄλλης διδασκαλίας τῆς Ἀγγλίας. Τὰ μὲν 39 ἄρθρα διδάσκουσιν ὅτι «Τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον δὲν εἶνε μόνον σημεῖον τῆς ἀγάπης, ἣν πρέπει νὰ ἔχωσιν οἱ χριστιανοὶ πρὸς ἀλλήλους· ἀλλὰ μᾶλλον εἶνε μυστήριον τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῶν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· ὥστε εἰς τοὺς λαμβάνοντας αὐτὸ ὀρθῶς, ἀξίως καὶ μετὰ πίστεως, ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον κλῶμεν, εἶνε κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας εἶνε κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ μετουσίωσις τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ἐκ τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἀλλ' ἀντιφάσκει πρὸς τοὺς ἐναργεῖς λόγους τῆς Γραφῆς, ἀνατρέπει τὴν φύσιν τοῦ μυστηρίου, καὶ ἡ ἑδωκεν αἰτίαν εἰς πολλὰς δεισιδαιμονίας. Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δίδοται, λαμβάνεται καὶ τρώγεται εἰς τὸ Δεῖπνον, μόνον κατὰ τινὰ οὐράνιον καὶ πνευματικὸν τρόπον. Μέσον δὲ δι' οὗ λαμβάνεται καὶ τρώγεται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ Δεῖπνον, εἶνε ἡ πίστις. Τὸ μυστήριον τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου, ἐκ διαταγῆς τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐφυλάττετο, οὐδὲ περιεφέρετο, οὐδὲ ὑψοῦτο, οὐδ' ἐλατρεύετο¹². «Οἱ ἀσεβεῖς καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ζῶσαν πίστιν καίπερ συμπιέζοντες σωματικῶς καὶ ὁρατῶς διὰ τῶν ὀδόντων (ὡς λέγει ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος) τὸ μυστήριον τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἐν τούτοις κατ' οὐδένα τρόπον γίνονται κοινωνοὶ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἡ μᾶλλον πρὸς καταδίκην ἑαυτῶν τρώγουσι καὶ πίνουν τὸ σημεῖον, ἢ τὸ μυστήριον, τόσον ὑψηλοῦ πράγματος»¹³. Ἡ περὶ Εὐχαριστίας διδασκαλία αὕτη τῶν ἀγγλικῶν ἄρθρων, ὅτι οὐδεμία μὲν τελεῖται μεταβολὴ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, ἀλλὰ μόνον οἱ πιστοὶ κοινωνοῦσι πνευματικῶς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, ἐν τῇ χρήσει δὲ τοῦ μυστηρίου καὶ τῷ τρώγειν εἶνε παρὸν τὸ σῶμα τοῦ

11. Palmer σελ. 155 ἐξ.

12. ἄρθρ. 28.

13. ἄρθρ. 29

Κυρίου, οὔσα τὸ καλδινικὸν περὶ Κυριακοῦ Δείπνου δόγμα, γυμνοῖ μὲν τὴν τελετὴν τῶν τελετῶν τῆς διαφερούσης αὐτῆς φύσεως, γυμνοῖ δὲ καὶ τὴν ιερατικὴν ἐξουσίαν τῆς ἰδίας αὐτῆς δυνάμεως, διότι τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου δὲν τάττει ἐν τῇ δυνάμει τῆς παρὰ τοῦ ιερέως εὐλογίας, ἀλλ' ἐξαρτᾷ ἐκ τῆς πίστεως μόνον. Κατὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἀποροῦμεν πῶς ποτε δὲν δύναται νὰ τελεσθῇ τὸ Κυριακὸν Δείπνον καὶ ὑπὸ διακόνου καὶ ὑπὸ λαϊκοῦ, ἀφ' οὗ, κατ' ἄλλους, τὸ πᾶν εἶνε ἡ πίστις, οὐδὲν δὲ δύναται οὐσιωδῶς ἡ εὐλογία τοῦ ιερέως. Ἀλλ' ἐὰν μόνον οἱ πιστοὶ κοινωνοῦσιν οὐρανίως τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπλοῦ ἄρτου καὶ οἴνου, πρὸς τί ἡ θεία κοινωνία, οὔσα ἀντικειμενικῶς ἄρτος ἀπλοῦς, νὰ ιερουργῇται ὑπὸ προσώπων ιερῶν, κεχωρισμένων τοῦ λαοῦ, καθιερούντων ὑπηρετικῶς τὰ δῶρα εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ διακόνου καὶ παντὸς ἀνθρώπου, ὡς δοξάζουσιν ἐν γένει οἱ Διαμαρτυρόμενοι; Ἐν ἀντιθέσει ὅμως πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην, ἡ Ἀγγλικὴ Ἐκκλησία ἐν μὲν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῆς δέεται ὀρθοδόξως, λέγουσα: «**Χάρισον λοιπὸν ἡμῖν, εὐμενέστατε Κύριε, οὕτω νὰ τρώγωμεν τὴν σάρκα τοῦ ἀγαπιτοῦ σου Υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ πίνωμεν τὸ αἷμα αὐτοῦ, ὥστε τὰ ἁμαρτωλὰ ἡμῶν σώματα νὰ καθαρισθῶσι διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ αἱ ψυχαὶ ἡμῶν νὰ λουσθῶσι διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, καὶ νὰ μένωμεν πάντοτε ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν. Ἀμήν.**» Ἐν δὲ τῇ ἐπισήμῳ Κατηχήσει τῇ κατὰ τὴν βεβαίωσιν χρησιμοποιουμένη λέγονται τάδε: «Ἐρώτ. Ποῖον εἶνε τὸ ἐσωτερικὸν μέρος, ἢ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα;—Ἀπόκρ. Τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, **ἅτινα ἀληθῶς καὶ ὄντως λαμβάνουσι καὶ δέχονται οἱ πιστοὶ ἐν τῷ Δείπνῳ τοῦ Κυρίου.**» Συνεπινεύουσι δὲ εἰς τὴν λουθήρειον ταύτην περὶ πραγματικῆς παρουσίας δόξαν οἱ πλείονες τῶν Ἀγγλῶν θεολόγων ἢ ιερειῶν, τινὲς μάλιστα χρώμενοι καὶ ὀρθοδόξοις κατὰ πάντα ἐκφράσει καὶ λέγοντες «πιστεύομεν τέλειον μυστήριον ἐν τῇ ἁγίᾳ Εὐχαριστίᾳ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τὰ δῶρα, δι' οὗ οἱ πιστοὶ **ἀληθῶς καὶ ὄντως** λαμβάνουσι τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ». ¹⁴ Οὕτω φαίνεται

¹⁴. Πρότασις Δ' τῶν Βρετταν. ἐπισκόπων πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς πατριάρχας· παρὰ Palmer. Ἀρμον. 145 καὶ ἐξ.

ἐγκαταλειφθεῖσα παντάπασιν ἢ ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς ἄρθροις καλδινικὴ περὶ Εὐχαριστίας γνώμη καὶ εἰς ὑγιεστέρως ὑποχωρήσασα δόξα. Καθόσον δὲ ἡ λέξις **μετουσίωσις**, ἢν βαρέως πάντοτε ἤκουσαν οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ, δὲν καθορίζεται τὸν **τρόπον**, ¹⁵ ἀλλὰ σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ παρὰ τοῖς Πατράσι **μεταβολή, μεταποίησις**, εἶνε δυνατόν τὸ χάσμα τὸ χωρίζον Ὁρθοδόξους καὶ Ἀγγλοὺς ἐν τῷ Κυριακῷ δείπνῳ νὰ σμικρυνθῇ καὶ βαθμυδὸν δι' ἀμοιβαίων ἐξηγήσεων νὰ ἐκλείψῃ· πρὸ παντὸς ὅμως ἀνάγκη πᾶσα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας νὰ ὀρίσῃ διὰ τῶν κανονικῶν αὐτῆς ὀργάνων σαφῶς καὶ εὐκρινῶς τὴν περὶ τῆς ιερωτάτης τῶν τελετῶν πίστιν αὐτῆς.

(ἔπεται συνέχεια)

Χρῆστος Ἀνδροῦτσος

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΜΝΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΩΜΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΕΥΦΗΜΙΑΝ*

Τούτοις ἡ μεγαλομάρτυς Εὐφημία, ἐκ νέου συντραφεῖσα καὶ συναυξηθεῖσα σκευὸς ἐκλογῆς ἀνεδείκνυτο, τέμενος ἱερὸν ἐγνωρίζετο, ἐνδιαίτημα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡτοιμάζετο, καὶ παντὸς οὐρανόου καὶ θείου χαρίσματος κατηρτίζετο σκῆνωμα. Ἐπεὶ δὲ Διοκλητιανὸς, δεισιδαιμονέστερος τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἀναδειχθεὶς, τὴν αὐτοκράτορα Ρωμαίων διεῖπεν ἀρχὴν, πολλὴν μὲν αὐτὸς τὴν περὶ τὰ εἰδῶλα τιμὴν ποιούμενος, πλείονα δὲ τὴν σπουδὴν ἐνδείκνυμενος μηδένα τό γε καθ' ἑαυτὸν τῆς εἰδωλικῆς ἀπολειφθῆναι σπουδῆς. Διατάγματα δὲ ἀνὰ πᾶσαν πόλιν καὶ ἐπαρχίαν ἐστέλλοντο, καὶ ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες τούτοις συνεξεπέμποντο ταῖς βασιλικαῖς ἐρμαῖς συμβαινόμενα, μᾶλλον δὲ πλείονα τὴν πρὸς τὸ κακὸν σπουδὴν ποιούμενος ἑκαστος, κατέλαβέ τις καὶ ἐν τῇ πόλει Χαλκηδονίων ἡγεμονικὴν περιβεβλημένος ἀρχὴν, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν Ἐὼ πάντων ἐγκεχειρισμένος τὴν ἐξουσίαν· πάσῃ μὲν δυσσεβείᾳ ἐντεθραμμένος, πάσῃ δὲ δεισι-

¹⁵. «Τῇ μετουσίωσις λέξει οὐ τὸν τρόπον πιστεύομεν δηλοῦσθαι καθ' ὃν ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταποιῶνται εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου (τοῦτο γὰρ ἄληπτον πάντη καὶ ἀδύνατον πλὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ . . .) ἀλλ' ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος . . . ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς γίνεται ὁ μὲν ἄρτος αὐτὸ τὸ ἀληθές τοῦ Κυρίου σῶμα, ὁ δ' οἶνος αὐτὸ τὸ κύριον αἷμα» (*Ὁμολ. Δοσιθέου, παρὰ Kimmel σελ. 461 καὶ ἐξ.).

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 65—68.

δαιμονία εξησκημένος· σύνδρομον ἔχων καὶ τὸ ἐκ φύσεως κακεντρεχὲς τοῖς ἐκτός ἀπεθήματιν, ὃς πᾶσι μὲν εἰδώλοις προτέκειτο, καὶ περὶ τὴν αὐτῶν ἔσπευδε θεραπείαν. Ἀρεῖ δὲ τῷ μαιφόνῳ καὶ μηχανιώδει πλέον τὸ σέβας καὶ τὰς ἐπιθωμίους ἀπεδίδου σπονδὰς, μανία γὰρ ἀπείρω καὶ οὐ μενοῦν εἶπει τις ὅση περὶ τὸ ἀπεθεῖν κεκρατημένος, τῷ τῆς μανίας ἐπωνύμῳ προσφκείωτό τε καὶ προσηρόμοζέτο· καὶ ταῦτ' ἦν αὐτὸ καύχημά τε καὶ σεμνολόγημα, τὸ τοῖς αἰσχίστοις πάθει τε καὶ κλήσει, τῷ ἑαυτοῦ Θεῷ κοινωνεῖν, καθὰ καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀνοίας καὶ ἀλογίας πολλὴν ἐπλούτει τὴν ὁμοιότητα. Ἰν' οὖν ἐπὶ μᾶλλον τῷ ζῳάνῳ τὰ τῆς τιμῆς αὐξοίτο, ἐορταῖς καὶ πανηγύρεσι δημοτελέσει τοῦτο τιμᾶν ἡγωνίζετο, καὶ πάντας πρὸς τοὺς τῆς αὐτοῦ τελετῆς καὶ σπονδῆς προῦκαλεῖτο τε καὶ προσελαμβάνετο. Ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι τῶν εὐτεβῶν πρὸς τὴν τοῦ μαρτυρίου πεῖραν ἑαυτοὺς, καθ' ὅσον οἱσὶ τε ἦσαν, προεγύμναζον, οἱ μὲν αὐθόρμητοι τῷ τυραννικῷ παριστάμενοι βήματι, καὶ ταῖς κολάσεσιν ἀνδρικῶς συμπλεκόμενοι, ὅσας ὁ λογισμὸς προκατήρτιστο, οἱ δὲ μικρὸν τὴν τυραννικὴν ὑπεκκλίνοντες λύτταν, καὶ περὶ τὸ οἰκεῖον μέτρον τὸ πρόθυμον παραλήγοντες· οἷς καὶ μᾶλλον ἡ Εὐφημία συνῆν καὶ συνείπετο, καὶ τὴν ἀναχώρησιν ἀππατταμένη τῆς ἐρέσεως οὐ διήμαρτεν. Ἐτέροις γὰρ αὐτὴν ἐγκαταμίξασα μάρτυριν, ἐδιδάσκετο μὲν παρ' αὐτῶν ὅσα πρὸς τὴν ἀληθῆ γνῶσιν οἶδεν ἀνάγειν, καὶ ρωμαλέαν καὶ σταθεράν πρὸς τοὺς τοῦ μαρτυρίου πόρους ἐναπεργάζεσθαι· ἀντεδίδασκε δ' αὐτοὺς οὐχ ἥττον τὰ περὶ τῶν οὐρανίων ἐλπίδων καὶ ἀνταποδόσεων, μηδὲν κατὰ τοῦτο τῆς ἀνδρικῆς ἐλαττουμένη φύσεως.

Καὶ ἦν ἀληθῶς σύστημα ἱερὸν, συνάνθρωπισμα θεοσεβές, ἐκκλησιὰ θεοφιλὴς, αὐτῆς ἐκείνης ἐξαρχούσης, καὶ πρὸς τὸ μαρτύριον τὸν ἱερὸν ἐκείνον προτρεπομένης σύλλογον, οἷς ποτὲ Μιχαὴλ τοῦ Ἰσραηλίου λαοῦ προεξάρχοντα τὰ τῆς νίκης ἀνεκρούετο τύμπανα. Καὶ μὴ τις τῶν μεμψιμοίρων δειλίαν κατηγορήσει τῶν ἀθλοφόρων, καλὸν γὰρ αἰετὰς τυραννίδος ἐκκλίνειν καὶ ὑποχωρεῖν, ὅσον ἑαυτὸν τινα ἐπισκέψασθαι, καὶ προδιατιθέναι καλῶς τούτων τὴν ἐκδοσιν, ἔν' ὅτε καιρὸς μαρτυρίας ἐνσταίῃ, ἀνενδοιάστως ἀντικαταστήναι πρὸς τὸν ἀντίπαλον. Τοιοῦτον δὲ τι καὶ τὸ τῆς μεγάλης Εὐφημίας καὶ τῶν σὺν αὐτῇ μαρτύρων. Ἐνόσῳ γὰρ αὐτοῖς ἰδιαζόντως τὰ τῆς εὐτεβείας ἡύξετο σπέρματα, καὶ ὁ πρὸς Χριστὸν πόθος τὰς ἐκείνων ψυχὰς ὑπερέφλεγε, κατὰφοροι τῷ ἡγεμονεύοντι γί-

νονται, καὶ πρὸς τὸ βῆμα ὅτι τάχιττα πρίστανται, ἀκλινεῖς, εὐθαρσεῖς, γενναῖοι τοῖς φρονήμασιν, ἀνδρεῖοι τοῖς καταστήματι, ταῖς γνώμας καρτερικώτατοι, τῆς πνευφήμου μέσον αὐτῶν διακυβούτης οἷα σελήνης ὑπερλάμπρου καὶ φαιδρᾶς, καὶ ταῖς τοῦ Πνεύματος ἀκτίσι, τὰ τῶν περιστώτων κατακυβούτης πρόσωπα· αὐτοῦ τοῦ δικάζοντος ἐπὶ τὸν ἀνθυπατικὸν θρόνον ἀναβεβηκότος, καὶ κομπάζονταν καὶ τυραννικωτάτην μετὰ τῆς καθέδρας καὶ τὴν ὀρρὺν ἔχοντος. «Καὶ τίνες ἐστὲ, φητίν, ὧ οὐτοι, ἡ ἐπὶ τίνι θαρροῦντες τὰ βασιλεῦσιν ἀθετεῖτε δόξαντα, δι' ὧν τὸ περίγειον ἅπαν εὐνομούμενον διεξάγεται καὶ ταῖς τῶν παντοδυνάμων θεῶν ἐπικουρίαις τὸ πολέμιον καθορᾶται ὑπόσπονδον· καὶ μάλιστα τοῦ μεγάλου τῶν θεῶν Ἀρεως, ὃς τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει καὶ τὸ ἀντίθεον ἀναιρεῖ. Οὐδὲ γὰρ ἀπεικὸς πηλαιοὶ σοφοὶ τιμᾶσθαι τοῦτον παραδεδώκασιν, ἅτε πολλὴν παρὰ τῶν ἄλλων θεῶν ἀποφερόμενον τὴν τιμὴν, καὶ ταῖς ἐκ τῶν πολέμων νικητικαῖς ἐνεργείαις, οἰκείας ἀξιούμενον τῆς προσκυνήσεως· οὕτω γάρ τοι καὶ βασιλεῦσι σεβάσμιος καθέστηκε, καὶ ἄρχουσι προσκυνητὸς καὶ ἐπέραστος καὶ τῷ ὑπηκόῳ παντὶ πανευμένης τε καὶ εὐέλματος. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ἡ τῆς παρούσης ἐορτῆς λαμπρότης καὶ ἡ τῶν προσκυνούντων πληθὺς, ἀσύγκριτόν τινα καὶ μεγίστην τὴν τούτου δυναστείαν διασημαίνουσι· πῶς οὖν ὑμεῖς, μέρος ὄντας τοῦ παντός, οὐ χρεῶν τοῖς τούτῳ λατρεύουσι κατακολουθεῖν, καὶ πρὸς τὴν θυσίαν προθυμοτέρους εἶναι τῶν ἄλλων· μέγα γὰρ ὑμῖν, εἰ τοῦτον ἔλαω ἐπίσπασθε καὶ δι' αὐτοῦ βασιλεῦσί τε καὶ ἡμῖν ἔσεσθε τὰ θυμῆρη καὶ φίλια χαρίζόμενοι. Οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἧς καθορᾶσθε τύχης καὶ ταπεινότητος διαμενεῖτε, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑμῖν τὸ εὐκλεές καὶ περίδοξον προσγενήσεται, ὥς καὶ τοὺς ἄλλους θέλγειν πρὸς τὴν τῶν θεῶν προσκύνησιν μετατάξασθαι». Καὶ τοσαῦται μὲν αἱ τυραννικαὶ προτάσεις καὶ τὰ προβλήματα, ἡλίκα δὲ τῶν μαρτύρων αἱ ἀποκρίσεις, θεῶν ἐνηχοῦμεναι Πνεύματι». Ὡς μὲν εὐτεβεῖν ἔοικας παρὰ σεαυτῷ, λαμπρότατε δικαστῶν, κακοδοξίας ἀλούς ἐγκλήματι, οὐκ ἂν τις τῶν εὐφρονούντων ἀρνήσαιο· δεινὸν γὰρ καὶ ὀλέθριον οἷησις, πρὸς ἃ μὴ θέμις τὸν λογισμὸν μετατρέπουσα· καὶ ἀντὶ τοῦ ἀληθῶς ὄντος, τὸ δοκοῦν ὑποβάλλουσα, ὑφ' ἧς καὶ αὐτὸς γεγονώς κάτοχος τοῖς μὴ οὖσιν ὡς οὖσι λατρεύειν προείλου καὶ δαίμονι φιλοπολέμῳ καὶ μαιφόνῳ τὴν πρέπουσαν Θεῷ προσάπτειν τιμὴν· ὧς δὲ πόρρω τῆς ἀληθοῦς λατρείας πεπλάνησαι, μὴ γνοῖς, μεδὲ συνιείς, κατὰ τὸν ἡμέτερον προφήτην.

ἐν σκότει διαπορευόμενος, αὐτά σε τὰ πράγματα διδασκώσαν· ἀγνοίας μέθη κεκαρωμένον, καὶ περὶ τὰ πᾶσι προσπταίοντα γνώριμον· ἢ οὐχὶ καὶ ὁ παρ' ὑμῶν ὑμνούμενος ποιητής, βροτολοιγὸν αὐτὸν καὶ μισαιφόνον ἀποκαλεῖ; ἢ οὐχὶ ἐπ' ὀλέθρῳ καὶ οὐκ ἐπὶ ζωῇ τῶν αὐτῷ προσανέχοντων τὴν ἐνέργειαν δίδωσιν; εἰ οὖν φθορᾶς καὶ θανάτου ποιητικὸν αἱ ὑμέτεραι βίβλοι τοῦτον ἀνακηρύττουσι, τίς ἀνέλοιτο τῶν νοῦν ἐχόντων φθαρτικῷ καὶ θανατηφόρῳ προσανέχειν Θεῷ; ὅς γε οὐδ' ἑαυτὸν τῆς φθορᾶς ἀρπάσαι δύναται· ἂν, μὴ τοί γε ἄλλοις ἐπιβραβεῦσαι τὴν σωτηρίαν· ὡς δεισιδαιμονέστατος εἶ καὶ πολλῇ τῇ περὶ τὰ ξόανα κεκρημένος θεραπείᾳ, ἃ τῆς τέχνης ὕλη τυγχάνοντα, καὶ εἰς μορφὰς καὶ τύπους εἰκονιζόμενα, τοῖς ἀστηρίκτοις τὴν τῆς θεώσεως πλάνην ὑπέθεντο, ὑφ' ὧν τὸ σέβας ἀντιδιδόμενον καὶ θεωνυμίας αὐτοῦς ἀξιοὶ καὶ τῇ; ἐξ ἀνθρώπων τιμῆς τε καὶ προσκυνήσεως. Εἰς τοσοῦτον καταγεγέλασται καὶ διαπαίζεται τὰ ὑμῶν σεβάσματα· ἡμῖν δὲ Θεός ἐστι ζῶν τε καὶ ἐναργής καὶ παντοδύναμος ἐν τρισὶ προσώποις ὁμοουσίους τιμώμενος, φημὲν δὴ. Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἐν μιᾷ δὲ οὐσίᾳ καὶ δυνάμει καὶ κυριότητι γνωριζόμενος· ὅς ἐστι ζωὴ τῶν ζώντων, ἀθανασία τῶν αὐτὸν πιστευόντων, καὶ τῶν καταρραγέντων ἀνάκλησις, καὶ τοῦδε τοῦ πικρῶς καὶ κοσμήτωρ καὶ ποιητής· πρὸς δὲ σπεύδμεν μετελθεῖν, καὶ πρὸς δὲ τὰς ἐλπίδας ἀνῆψαμεν· ὅς καὶ μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸ σύμμορφον τῆς δόξης αὐτοῦ· καὶ μεταγάγει ἀπὸ τῆς φθορᾶς ταύτης πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ· θάνατον δὲ οὐ δεδοίκαμεν, ὅς γε ποτε καὶ ἀκουσίως ἐπιὼν ἐνθένδε μεθίστησιν· ἀλλ' ὁ μετ' εὐκλείας μᾶλλον ἡμῖν αἰρετώτερός τε καὶ ποθεινότερος, οὗ καὶ διὰ παντὸς ἐρῶμεν καὶ ἐφιέμεθα, καὶ πρόξενόν σε τούτου γενέσθαι καθικετεύομεν». Ταῦτα οὐχ' οἱ μὲν ἔλεγον, ἡ δὲ μάρτυς ἠσύχαζεν· ἀλλ' ὁμοφώνως καὶ ὁμοτρόπως τούτοις τὰ τῆς εὐσεβείας ῥήματα συνεπεφώνει καὶ συναπεφθέγγετο. Εἶχε γὰρ, ἔνδον εἶχε τὸ πῦρ τῆς θείας ἀγάπης ὅλην αὐτῆς τὴν καρδίαν μεταποιῶν καὶ ἀναπλέγον πρὸς τὸν τοῦ ἀθανάτου νυμφίου ἔρωτα· ὅς τὴν πρῆβενικὴν αἰδῶ διαλύων καὶ ἀποκρουόμενος τολμηροτέραν καὶ ἀνδρωδεστέραν πρὸς τὴν ἐμολογίαν Χριστοῦ παρεσκεύαζεν.

(ἔπεται συνέχεια)

Ἀλέξανδρος Ε. Λαυριώτης

ΝΕΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΤΕ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΔΟΜΕΝΑ ΠΡΟΣ ΚΡΙΣΙΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ*

Καὶ αὐθις πρὸς διασάφησιν

(Ἀπάντησις πρὸς τὸν καθηγητὴν τῆς Ἀκαδημίας
τοῦ Καζάν κ. Α. Θ. Γούσεφ)

4. Ὁ κύριος Γούσεφ λέγει·

Ἡ ὑπάρχουσα οἰκουμενικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία (ἐνοσθῆναι αἱ διηληφθεῖσαι ἐν τῇ θῇ θέσει τοπικαὶ ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι, ἃς ὁ κύριος Γούσεφ θεωρεῖ ὡς τὴν ὅλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν) ἐδικαιώτο νὰ ἀνακηρύξῃ ὡς γενικῶς διὰ τοὺς χριστιανούς ὑποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν ταύτην (τὴν περὶ ἐκπορεύσεως δηλαδὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν περὶ μετουσιώσεως), ἀφοῦ ὑπὲρ αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἱκαναὶ βάσεις ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ ἢ τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει· Ἡ ἄρνησις τοῦ δικαιώματος τούτου θὰ ἐσθῆμαιεν ἄρνησιν τοῦ δοθέντος τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπ' αὐτῆς τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δικαιώματος τῆς διηνεκοῦς διδασκαλίας καὶ θεσμοθεσίας. Αἱ ἀλάθητοι δὲ κρίσεις καὶ ὅροι τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν δικαίαν παρατήρησιν τοῦ Δελλιγγέρου, δύνανται νὰ ἐκφέρωνται οὐ μόνον ἐν οἰκουμενικαῖς συνόδοις, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων, βεβαίως κανονικῶν, ὁδῶν (σελ. 23 ἐν ταῖς «Ἐπιστολαῖς καὶ Δηλώσεσι», ταῖς μεταφρασθεῖσαις ὑπὸ τοῦ πρωθιερέως Ι. Α. Ἰάνισεφ), ἐὰν δὲν ἡ σύγκλησις οἰκουμενικῆς συνόδου διὰ τινος οἰονδήποτε λόγον εἶνε ἀδύνατος*.

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 575—576 τοῦ ΚΒ' τόμου.

Ἡμεῖς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν τὴν προσαχθεῖσαν ἀνωτέρω παρατήρησιν τοῦ Δελλιγγέρου ἐν τῇ γερμανικῇ ἐκδόσει τῶν «Ἐπιστολῶν καὶ Δηλώσεων» αὐτοῦ. Ταύτην εὐρίσκουσιν ἐν ταῖς ἀκολουθοῦσι λέξεσι τοῦ Δελλιγγέρου· «Ἡ θεία καθοδήγία καὶ περιφρούρησις τῆς Ἐκκλησίας καταφαίνεται ἐκ τοῦδε, ὅτι αὕτη ὡς ὅλον δὲν δύναται νὰ ἐκπέσῃ τῆς πίστεως, δὲν δύναται νὰ διαφθείρῃ τὴν διαπιστευθεῖσαν αὐτῇ διδασκαλίαν, οὐδὲ νὰ ἀπολέσῃ αὐτήν. Εἰς τὴν ὅλην λοιπὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μόνον εἰς αὐτήν, εἴτε ἐν τῇ συνήθει αὐτῆς καταστάσει διατελούσῃ, εἴτε ἐκπροσωπούμεν διὰ συνόδου, ἀνήκει ἡ θεία ἐκείνη προστασία καὶ ὁ ἐπιφωτισμός, ὧν ἄνευ αἱ ἐπαγγελίαι τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκπληρωθῶσι καὶ ἅπερ ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἀλάθητον ἀποφάσεων καὶ ὁμολογίας». Ἀλλ' ἡ ἐκθεσις αὕτη τοῦ Δελλιγγέρου εἶνε ἄρα γε πράγματι ταυτόσημος κατὰ τὸ περιεχόμενον πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ καθηγητοῦ κ. Γούσεφ; Βεβαίως ὅχι. Ἐκείνη λέγει τι ὅπως διάφορον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου, ὡς τοῦτο εἶνε εὐκὸλον νὰ καταδειχθῇ.

Ὁ κύριος Γούσεφ ἰσχυρίζεται ὅτι αἱ ἀλάθητοι κρίσεις καὶ ὅροι τῆς Ἐκκλησίας δύνανται νὰ γίνωνται οὐ μόνον ἐν οἰκουμενικαῖς συνόδοις, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων νομίμων ὁδῶν, ὅταν εἶνε ἀδύνατοι αἱ σύνοδοι. Οὗτος ἔχειται τῆς ἐξῆς γνώμης, ὅτι δηλαδὴ ἡ διδασκαλία, ὑπὲρ ἧς δὲν ὑπάρχει ἑγκρισὶς οἰκουμενικῆς τινος συνόδου, καὶ ἥτις δὲν εἶνε παραδεδογμένη ἐν ὅλῃ (τῇ ἀδιαιρέτῳ) Ἐκκλησίᾳ, δέον καὶ παρὰ τοῦτο ἐν ὁρισμέναις περιπτώσεσι νὰ θεωρῇται ὡς δόγμα καὶ ὡς τοιοῦτο νὰ ἐξετάζηται ὑπὸ πάντων τῶν πιστευόντων. Ἀλλ' ὁ μέγας γερμανὸς ἐκ

«Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀφορμὰς αἵτινες ἠνάγκασαν τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν νὰ ἀνακηρύξῃ ὡς γενικῶς ὑποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς εἰς τὸ εἶναι ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς καὶ περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς εὐχαριστίας, καὶ αἱ ἀφορμαὶ αὗται εἶνε ἐξ ὁλοκλήρου σεβασταί. Ὅπως ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἐξέφερε τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ὅρον πίστεως, ὑπ' ὅψει ἔχουσα τὴν ἐμφάνισιν διαφόρων πλάνων, οὕτω καὶ ἡ ὑπάρχουσα ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνεκήρυξεν ὡς γενικῶς ὑποχρεωτικὴν τὴν εἰρημένην διδασκαλίαν, παρορμηθεῖσα εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς διαδόσεως τῶν πλάνων τοῦ παπισμοῦ καὶ τοῦ προτεσταντισμοῦ, αἵτινες δυστυχῶς ὑφίστανται μέχρι σήμερον.

5. Ἡ μὴ ἀναγνώρισις τῆς ὑπαρχούσης ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς μόνης ἐν τῷ κόσμῳ δικαιοῦχου καὶ ἀληθῶς οἰκουμενικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας σημαίνει ἄρνησιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς νῦν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος περὶ τοῦ ἀκαταλύτου τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ. Ὁ παπισμὸς ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐκπτώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος ἐξέκλιεν εἰς διαφόρους αἱρέσεις καὶ παριστᾷ ἀπλῶς παρωδίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ προτεσταντισμὸς δὲ μετὰ τῶν διακλαδώσεων αὐτοῦ δὲν ἀποτελεῖ, οὐδὲ δύναται νὰ ἀπο-

κλησιαστικὸς ἱστορικὸς ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς τοιαύτης γνώμης τοῦ καθηγητοῦ κ. Γουτσεφ. Αἱ προσαχθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ἀνωτέρω λέξεις τοῦ Δελλιγγέρου δὲν ἐμπεριέχουσι τὴν γνώμην ταύτην, τοῦναντίον δὲ λέγουσι μᾶλλον τὸ ἀντίθετον ὅπως πρὸς αὐτήν. Κατὰ τὸν Δελλιγγέρον ἡ Ἐκκλησία ὡς *disior* δὲν δύναται νὰ ἐκπέσῃ τῆς πίστεως, ὡς *disior* δὲν δύναται νὰ διαφθεῖρῃ ἢ ἀπολέσῃ τὴν διαπιστευθεῖσαν αὐτῇ διδασκαλίαν· εἰς τὴν *disior* Ἐκκλησίαν καὶ μόνον εἰς αὐτὴν ἀνήκει τὸ *ἀλάθητον* καὶ ὅτι κατὰ δύο τρόπους, ἢ *ἀντὶ τῆς συνήθει* δηλαδὴ αὐτῆς *καταστάσεως*, ἢ *ἀντὶ τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας*. Ἐν ἐκείνῃ (τῇ συνήθει αὐτῆς καταστάσει) τὸ ἀλάθητον αὐτῆς εἶνε ἀλάθητον «ὁμολογίας»· ἐν ταύτῃ δὲ (τῇ διὰ συνόδου ἀντιπροσωπεύει) ἀλάθητον «ἐπιγραφῆς». Μετὰ τὰ εἰρημένα φαινόμενα ὡς ὁ ἡλίος ἐστὶν ὅτι «ἐλάθητους ἀποφάσεις» ἢ, ὡς λέγει ὁ κ. Γουτσεφ, «ἀλάθητους κρίσεις καὶ ὅρους», ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν Δελλιγγέρον, ποιεῖται καὶ δύναται νὰ ποιεῖται μόνον διὰ τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτῆς ἐν οἰκουμενικῇ συνόδῳ. Μόνον τοιαύτη σύνοδος δύναται νὰ ἀνακηρύττῃ *δόγματα*. Τοῦναντίον ἐν τῇ συνήθει καταστάσει αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία (ὡς *Ecclesia* δηλαδὴ *disior*) εἶνε ἀλάθητος ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς ἐαυτῆς ὁμολογίας, καθόσον ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ φυλάττει καὶ ὀφείλει νὰ φυλάττῃ τὰ ἀνακηρυχθέντα ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων δόγματα. Ἡ ὁμολογία τῆς Ἐκκλησίας οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ οἰκουμενικῶν συνόδων ἀνακηρυχθέντων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γραφῆς καὶ τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως δογμάτων. Διὰ τοῦτο τὸ ἀλάθητον, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὰς δογματικὰς ἀποφάσεις τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων πάρεστι, καὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ συνήθει αὐτῆς καταστάσει, ἀλλὰ τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι αὕτη κέκτηται συγχρόνως τὸ δικαίωμα ἢ τὴν ἐξουσίαν νὰ προβαίῃ εἰς ἀνακήρυξιν δογμάτων, ἐκτὸς τῆς ἐν ἀληθῶς οἰκουμενικαῖς συνόδοις ἀντιπροσωπείας συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδοὺ ἡ γνώμη τοῦ Δελλιγγέρου, ἥτις σφῶς καὶ διακεκριμένως ἐξεφράσθη ἐν ταῖς προσαχθείσαις ἀνωτέρω λέξεσιν. Ἡ γνώμη αὕτη εἶνε διάφορος ὅπως τῆς περὶ τῆς πρόκειται γνώμης τοῦ κυρίου Γουτσεφ. Διὸ ἡ παρατήρησίς μου ἦτο ἐξ ὁλοκλήρου ὀρθή.

τελῇ Ἐκκλησίαν, ἐν τῇ προσηκούσῃ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐκπτώσεως ταύτης ἡ ἀληθὴς οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ ἐναπολειφθῇ καὶ πράγματι ἐναπολείφθη μόνον ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς πατριαρχείοις καὶ ἐν ταῖς ἐν κοινωνίᾳ πρὸς αὐτὰ εὐρισκομέναις ἐκκλησίαις, τῇ ρωσικῇ, τῇ βουλγαρικῇ, τῇ σερβικῇ κτλ. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἀναμφιβόλως εἶνε ἡ μόνη νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἀληθῆς χριστιανικὴ καὶ ἀληθὴς οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία, εἰς ἣν ἐξακολουθοῦσι νὰ ἀνήκωσιν αἱ ἐπαγγελίαι τοῦ Θεανθρώπου, ὅτι πάντοτε ἐστὶ μετ' αὐτῆς καὶ ἐν αὐτῇ (Ματθ. 28, 20. Ἰω. 14, 20), τηρῶν αὐτὴν ἐν τῇ ἀληθείᾳ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Ἰω. 14, 26), ὅτι οὐδεμία σκοτία δύναμις θὰ ποιήσῃ αὐτὴν νὰ ἐκκλίνῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀπωλείας.

Παρατήρησις. Ἀμφότεραι αἱ ἀνωτέρω θέσεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γουτσεφ ἐν τῷ ὅλῳ αὐτῶν πραγματεύονται περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου καὶ συνδέονται πρὸς ἀλλήλας, ὁρῶν δὲ ἕνεκα τῆς ἐξεχούτης σημασίας καὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος αὐτῶν νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς λεπτομερῆ εξέτασιν, καὶ ἐὰν εἴτι κινδυνεύσῃ νὰ γίνῃ αὕτη ἢ ἐκείνη ἡ ἐπανάληψις.

Ἐκ τῶν εἰς τὴν 3ην θέσιν παρατηρήσεων ἡμῶν σαφῶς ἡδὴ συνάγεται ὅτι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς τελευταίαις ταύταις θέσεσιν ὁ συγγραφεὺς ἀφορμᾶται ἐξ ὅλης ἐσπλημένης ἀπόψεως καὶ εὐρίσκεται ἐν ὅλῳ ἀντιστρόφῳ θέσει. Ἡ θεμελιώδης αὐτοῦ πλάνη ἔγκειται καὶ πάλιν ἐν τῇ **διαστρόφῳ περὶ Ἐκκλησίας ἐννοίᾳ**. Ὁ καθηγητὴς κ. Γουτσεφ ἄνευ περαιτέρω σκέψεων καὶ ἀπεριστρόφως ὅπως ταυτίζει τὴν σύγχρονον ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν πρὸς τὴν οἰκουμενικὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Τοῦτο κατ' οὐσίαν εἶνε τοιαύτη ἀντίληψις, εἴαν ἐν τῇ δύσει τρέφει περὶ ἐαυτῆς ἡ ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία. Καὶ αὕτη ἐπίσης θεωρεῖ ἐαυτὴν ἀπολύτως ταυτιζομένην πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντα, ὅστις δὲν ἀνήκει ἢ δὲν θέλει νὰ ἀνήκῃ εἰς αὐτὴν, ἀρνεῖται νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅσον διάστροφος εἶνε ἡ πολιτεία τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Δύσει, τόσον κίβδηλος εἶνε καὶ ἡ ἀντίληψις τοῦ Γουτσεφ καὶ παντὸς, ὅστις συμμερίζεται τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐν Ἀνατολῇ. Εἰς τί λοιπὸν συνίσταται τὸ πρᾶγμα;

Μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν, ἀμφότεραι ἀπέβησαν καθ' ὁλοκληρίαν ἐξ ἴσου **μερικαὶ Ἐκκλησίαι**. Ἡ ἀρχικὴ, καὶ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεμελιωτῇ τῆς Ἐκκλησίας ἀρεστὴ **ἐνὰς** ἢ ἐπὶ ὀκτὼ ἐκατονταετηρίδας τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς **πράγματι** ὑφισταμένη μετεβλήθη ἐξ ἀνθρωπίνης αἰτίας εἰς **δυνάδα**, εἰς ἀνατολικὴν δηλαδὴ καὶ δυτικὴν

Ἐκκλησίαν. Οἴκοθεν οὖν δεόν νά ἐννοῇται ὅτι οὐδέ-
τερον ἐκ τῶν μερῶν τούτων εἶνε πλέον τὸ
ὄλον καὶ ὅτι οὔτε ἡ Δύσις οὔτε ἡ Ἀνατολή δύ-
ναι κατὰ λόγον δίκαιον νά διεκδικῶσι τὸν ὑψη-
λὸν τίτλον τῆς ἀδιαίρετου τοῦ Χριστοῦ Ἐκ-
κλησίας. Ἀμφότερα τὰ μέρη, ἡ τε Ἀνατολή
καὶ ἡ Δύσις, κατὰ τὸν χωρισμὸν ἐνεκολπώθησαν
καὶ διεφύλαξαν ἑαυταῖς τὴν παρακαταθήκην τῆς
πίστεως καὶ τοὺς οὐσιώδεις θεσμοὺς ἐν τῇ διοργα-
νώσει καὶ τῇ λατρείᾳ τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετου Ἐκ-
κλησίας. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ παρὰ τοῦ Κυρίου παρα-
ληφθεῖσα κληρονομία, ἣτις ὥρειλε νά ὑπομεινῇ-
σκη διαρκῶς εἰς τοὺς χωρισθέντας περὶ τῆς κοινῆς
αὐτῶν ἀρχῆς τῆς ἐχούσης τὰς ρίζας αὐτῆς ἐν τῇ
ἀρχαίᾳ ἀδιαίρετῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ νά παρορμᾷ αὐ-
τοὺς εἰς κατάπαυσιν τῆς ἐριδος καὶ ἔνωσιν ἐκ νέου
ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς **μητρὸς οἰκουμένης Ἐκ-
κλησίας**. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἐπανελημμένας
προσπαθείας, ἔνωσις δὲν ἐπετεύχθη. Ὁ χωρισμὸς
ἐξηκολούθει ἐπὶ αἰῶνας, ἀπὸ τῆς 18 δὲ ἰουλίου τοῦ
1870, ὅτε ἐν Ρώμῃ, πρὸς περίγελον τῆς διδασκα-
λίας καὶ τοῦ ὁργανισμοῦ τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλη-
σίας, ἐδημιουργήθησαν νέοι ὅροι πίστεως, ἡ διά-
στασις μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς Ἐκκλη-
σίας ἐγένετο εἴπερ ποτὲ χείρων, ἐφ' ὅσον δὲ οἱ δογ-
ματικοὶ οὗτοι ὅροι ὑφίστανται ἐν τῇ δυτικῇ λατι-
νικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ διάστασις αὕτη εἶνε ἀπολύ-
τως ἀνίατος.

(ἔπεται συνέχεια)

ΛΥΣΙΣ ΑΠΟΡΙΑΣ

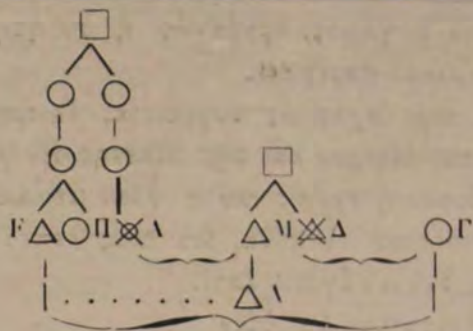
**περὶ κωλύματος γάμου ἔνεκεν συνθέτου
ἢ πολλαπλῆς συγγενείας.**

Προάγομαι ἀπαντητικῶς εἰς δημοσίευσιν τῶν κά-
τωθι, καθόσον ἡ παρουσιαζομένη περίπτωσις κωλύ-
ματος γάμου ἐστὶν ἐκ τῶν σπανίων καὶ πολυπλό-
κων, διὸ καὶ ἀξία γενικοῦ ἐνδιαφέροντος τυγχάνει.

Ἐρώτησις

Ὁ Πέτρος (Π) δύναται νά λάβῃ εἰς γάμον τὴν
Μαρίαν (Μ), σύζυγον τοῦ θανόντος δευτέρου ἐξα-
δέλφου τοῦ Ἀθανασίου (Α)· τῆς ὁποίας ὁ ἐπ' ἀδελ-
φῇ Δεσποίνῃ (Δ θανούσῃ) γαμβρὸς Γεώργιος (Γ)
ἔλαβε δευτέραν σύζυγον τὴν Ἑλένην (Ε) ἀδελφὴν
τοῦ Πέτρου· καὶ ἡτις Ἑλένη ἐδάπτισε τὴν Ἄνναν
(Α), θυγατέρα τῆς Μαρίας (Μ);

Πρὸς μείζονα σαφήνειαν καὶ εὐκολωτέραν κατά-
ληψιν, πρὸ παντὸς ἐκτίθεται τὸ διάγραμμα τῆς
περιπτώσεως ταύτης ἔχον ὡς ἑξῆς.

Ἡ Ἑλένη (Ε) καὶ ὁ Πέτρος (Π) ἀδελφὴ καὶ ἀ-
δελφός, εἶναι δευτέρου ἐξαδέλφοι τοῦ Ἀθανασίου
(Α) θανόντος καὶ καταλιπόντος γῆραν τὴν Μαρίαν
(Μ) καὶ θυγατέρα τὴν Ἄνναν (Α), τὴν ὁποίαν ἐδά-
πτισεν ἡ ἄνῃ Ἑλένη (Ε), ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργίου
(Γ), ἣν οὗτος ἔλαβε δευτέραν σύζυγον, θανούσης
τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Δεσποίνης (Δ), ἀδελφῆς
τῆς Μαρίας (Μ).

Ὡς δὲ καὶ ἐκ τοῦ διαγράμματος καταφαίνεται,
ἡ μεταξὺ τοῦ Πέτρου (Π) καὶ τῆς Μαρίας (Μ) συγ-
γένεια, εἶναι σύνθετος ἢ πολλαπλῇ· τούτεστι συγ-
γενεύουσιν οὗτοι κατὰ πολλοὺς λόγους, οἵτινες ἐν-
ταῦθα εἰσὶ

α') Συγγενείας ἐξ ἀγχιστείας.

β') Συγγενείας ἐξ ἀγίου βαπτίσματος καὶ

γ') Συγγενείας ἐκ τριγενείας.

Ἐκάστη τούτων ἰδιαιτέρως ἐξετάζεται, ὡς κώ-
λυμα γάμου.

1) Ὁ Πέτρος πρὸς τὴν Μαρίαν, ὡς σύζυγον τοῦ
δευτέρου ἐξαδέλφου τοῦ, εἶναι συγγενῆς ἐξ ἀγχι-
στείας εἰς ἕκτον βαθμὸν, καθ' ὃν ἀκώλυτός ἐστιν
ὁ γάμος· κατὰ τινὰς διαστιθεῖς ὅμως, εἰς ἃς ἀνήκει
καὶ ἡ προκειμένη περίπτωσις, ἡτις πάλαι ποτὲ
ἀπετέλεσε περιμάχητον ζήτημα, μεταξὺ τῶν λε-
πιτολογούντων, περὶ κωλύματων τοῦ γάμου. Ἡ
πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας ὅμως, ὡς ἐν παντὶ ζητή-
ματι ἐν τῇ ἀγχιστείᾳ, λόγῳ συγγύσεως τῶν ὀνο-
μάτων, καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρουσιάζει λύσιν
σύμφωνον τῇ κατὰ συγκατάθεσιν καὶ ἐπιείκειαν
οἰκονομίᾳ.

2) Μεταξὺ τοῦ Πέτρου καὶ τῆς Μαρίας παρρη-
σιάζεται καὶ σχέσις συγγενείας ἐξ ἀγίου βαπτίσμα-
τος, ἡ πνευματικῆς· διότι ἡ ἀδελφὴ τοῦ Πέτρου
Ἑλένη ἐδάπτισε τὴν θυγατέρα τῆς Μαρίας Ἄνναν.

Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἰς πᾶσαν
περίπτωσιν, περὶ κωλύματος γάμου, ἔνεκα πνευμα-
τικῆς συγγενείας, μὴ προβλεπομένην ρητῶς ὑπὸ
τοῦ νόμου, ὀρίζοντος «Οὐ δύναται τις λαβεῖν τὴν
ἡν ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἀνεδέξατο, οὔτε τὴν
ταύτης μητέρα ἢ θυγατέρα, οὔτε ὁ υἱὸς αὐτοῦ»,

ἀκώλυτός ἐστιν ὁ γάμος, προφανῶς ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρέλκει.

3) Ἐπίσης περὶ σχέσεως συγγενείας ἐκ τριγενείας μεταξὺ τοῦ Πέτρου καὶ τῆς Ἑλένης δὲν χωρεῖ λόγος· καθόσον ἡ σχέσις αὕτη λίαν μεμακρυσμένη παρουσιάζεται ἐνταῦθα, διὰ τοὺς λεπτολογούντας δὲ εἰς βαλὲν ὁδὸν ἐστί.

Ὅθεν λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν·

α') ὅτι ἐν τοῖς κωλύμασιν, ἔνεκεν ἀγγιστείας, λόγῳ συγχύσεως τῶν ὀνομάτων, κρατεῖ οἰκονομία ἐξ ἐπιεικείας καὶ συγκαταβάσεως,

β') ὅτι ἡ ἄνω περίπτωσις δὲν συμπεριλαμβάνεται ἐν ταῖς ρητῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομέναις, καθ' ἃς κωλύεται ὁ γάμος ἔνεκα πνευματικῆς ἢ ἐξ ἁγίου βαπτίσματος συγγενείας καὶ

γ') ὅτι οὔτε λόγος χωρεῖ ἐνταῦθα περὶ σχέσεως ἐκ τριγενείας,

Πρόδηλον ἀποδίδει, ὅτι λαμβάνει ἀκωλύτως εἰς γάμον ὁ Πέτρος τὴν Μαρίαν.

† ὁ Παμφίλου ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ

ΔΙΑΤΕΥΣΙΣ.

Ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ «Ταχυδρόμου» τῆς παρελθούσης τετάρτης, 12 φεβρουαρίου, ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τι σχετικὸν πρὸς τὸν καθορισμὸν τοῦ χρόνου τῶν ἐκλογῶν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποχωρούντων μελῶν τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου.

Ἐνεαί μιν ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ Συμβουλίου ἵνα ἐπισήμως δηλώσωμεν ὅτι τὰ γραφέντα ἐν τῷ ρηθέντι ἄρθρῳ τοῦ «Ταχυδρόμου» εἰσὶν ἀνακριβῆ κατ' ἀλήθειαν.

Καλὸν ὅπως ἀποφεύγωνται αἱ τοιαῦται ἀνακριβεῖς δημοσιεύσεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

— Κανονικαὶ ψῆφοι. — Τῇ τρίτῃ (11 μεσοῦντος) ἐγένοντο ἐν τῷ σεπτῷ πατριαρχικῷ ναῷ αἱ κανονικαὶ ψῆφοι τοῦ ἐπισκόπου Λεύκης, ζητηθέντος ὑπὸ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Γερμανοῦ ὡς βοηθοῦ αὐτοῦ. Ἐκ τῶν τεθέντων ὑποψηφίων πανοσιολογ. ἀρχιμανδριτῶν κκ. Ἀγαθαγγέλου Παπαναστασιάδου, Φωτίου Μαρινάκη καὶ Γερμανοῦ Ἀναστασιάδου, ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἀνέδειξε τὸν τελευταῖον. Ὁ θεοφιλ. ὑποψήφιος Λεύκης κ. Γερμανός, πρὶ δεκαετίας ἀποφοιτήσας ἐκ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1897 πρωτοσύγκελλος τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Χαλκηδόνος. — Χθὲς δὲ ἐγένετο τῇ Α. Θεοφιλέα, παραστάση ἐνώπιον τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, τὸ Μ. Μῦθημα καὶ εἶτα ἡ ἐν τῷ ναῷ νενομισμένη ἱερὰ τελετὴ τῆς εὐχαριστίας.

Ἐπὶ τῇ εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα προαγωγῇ τῆς Α. Θεοφιλέας τοῦ ἁγίου Λεύκης ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης

Χαλκηδόνος κ. Γερμανός διὰ γράμματος αὐτοῦ ἐξέφρασε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ.

— Ἐκλογή Χηριουπόλεως. — Ἐν τῇ χθεσινῇ συνεδρίᾳ, ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὡσαύτως αἰτήσιν τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Ἡρακλείας κ. Γρηγορίου περὶ ἐκλογῆς βοηθοῦ αὐτῷ ἐπισκόπου. Ὅθεν προταθέντων ὑποψηφίων τοῦ ἐν Κεσσάνῃ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου τῆς Α. Σεβασμιότητος ἀρχιμ. Φιλοθέου Μιχαηλίδου καὶ τῶν ἀρχιμ. κκ. Αἰμιλιανοῦ Δάγγουλα, προΐσταμένου τῆς ἐν Γαλατῇ Παναγίας Καφατιανῆς καὶ Γερμανοῦ Πολίτου καὶ ψήφων κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, προήχθη εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτε διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Χηριουπόλεως ὁ ἐν Κεσσάνῃ ἀρχιερατ. ἐπίτροπος ἀρχιμ. Φιλόθεος.

Ὁ ἐψηφισμένος Χηριουπόλεως ἀποφοιτήσας τῆς Θεολογ. Σχολῆς ἐχρημάτισεν ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη πρωτοσύγκελλος τῶν μητροπόλεων Διδυμοτείχου καὶ Δράμας, εἶτα δὲ προΐστάμενος ἐνοριῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Κεσσάνῃ.

— Ἐκλογή μητροπολίτου Σάμου. — Σήμερον ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος ἐκτάκτως εἰς συνεδρίαν συνελθούσα προέβη εἰς πληρῶσιν τῆς μητροπολιτικῆς ἑδρας τῆς ἐπαρχίας Σάμου κενθίσεως προσφάτως ἔκκα τοῦ θανάτου τοῦ μητροπολίτου αὐτῆς Ἀθανασίου. Προταθέντων τοίνυν ὑποψηφίων τῶν πανοσιολογ. ἀρχιμανδριτῶν κκ. Κωνσταντίνου Βοντζαλίδου, νομικοῦ συμβούλου τῶν Πατριαρχείων, Σεραφεῖμ Ζερλέντη, προΐσταμένου τῆς ἐν Βιέννῃ ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, καὶ Εἰρηναίου, καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, καὶ ψήφων κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ, ἐξελέγη μητροπολίτης Σάμου ὁ ἀρχιμ. Κωνσταντῖνος Βοντζαλίδης. — Ἀμα τῇ ἐκλογῇ ὁ ἐψηφισμένος Σάμου παρίστη ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐγένετο αὐτῷ τὸ Μῦθημα, καὶ εἶτα κατελθόντων τῶν ἁγίων συνοδικῶν ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ ἡ νενομισμένη ἱερὰ τελετὴ τῆς εὐχαριστίας.

Ὁ νέος μητροπολίτης Σάμου ἀποφοιτήσας τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς μετέβη εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ πατρίδα, ἐνθα ἐπὶ πενταετίαν ἐχρημάτισε καθηγητῆς τῶν ἱερῶν ἐν τῷ αὐτῷ γυμνασίῳ. Ἐντεῦθεν ἀπ' ἧλθεν εἰς Γενεύην καὶ μετὰ πενταετέως σπουδᾶς τῶν νομικῶν σπουδῶν ἠξιώθη τοῦ οἰκείου πτυχίου μετὰ βαθμοῦ ἐπιζήλου. Ἐπανακάμψας ἐκ τῆς Ἑσπερίας διωρίσθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις νομικὸς σύμβουλος, ζηλωτῶς καὶ μετ' ἀποσιώσεως ἐπὶ ἐπταετίαν περίπου ἐκπληρώσας τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

— Συνεδρία δύο Σωμάτων. — Τῇ παρελθούσῃ δευτέρᾳ τὰ δύο Σώματα συελθόντα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Π. εἰς κοινὴν συνεδρίαν σὺν ἄλλοις, συνεζήτησαν τὴν ἐκθεσιν, ἣν ὑπέβαλεν ἡ ἐπὶ τῆς συντομεύσεως τῶν Δικονομικῶν Ὁδηγίων τῶν Πατριαρχείων οἰκεία ἐπιτροπὴ, συγχειμένη, ὡς ἀνεγράφαμεν, ἐκ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Ἐφέσου κ. Ἰωακείμ, τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Κωνσταντῆ Βαγιάννη ἐφέντη, καὶ τοῦ Α' γραμματέως τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου κ. Π. Νικολοπούλου.

— Ἅγιον Μῦρον. — Ἡ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Μύρου ἰδιαιτέρα Ἐπιτροπὴ ὑπέδειξεν ἐσχάτως τὴν ἀνάγκην κατασκευῆς νέας ποσότητος ἁγίου Μύρου. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος, ἐγκρίνασα τὴν παρελθούσῃ τριτῇ, τὴν αἰτήσιν, διώρισεν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολιτῶν Ξάνθης προέδρου, Βοδενῶν καὶ

Καλλιουπόλεως τοῦ πανοσιολογ. Μ. πρωτοσυγκέλλου, τοῦ ταμίου τοῦ ἔθν. ταμείου, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Α' πατριαρχ. γραφείου κ. Ἰ. Ταντάλιδου καὶ τοῦ μυρεψοῦ τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Κ. Θωμάδου, φαρμακοποιῦ, ἡτις θέλει ἐπιμεληθῇ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Μύρου παρασκευὴν γενησομένην τῇ ἐβδομαδί τῶν ἁγίων Παθῶν.

— Ζήτημα μονῆς Φανερωμένης. — Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς παρελθούσης τρίτης, ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἐπικυροῦσα προηγουμένης ἀποφάσεως αὐτῆς, ἀφορώσας εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυζίκου μονῆς Φανερωμένης, καὶ τῆς πολιτείας, ἣν οἱ ὀρθόδοξοι Περάμου ἐτήρησαν ἀπέναντι τῆς ἱερᾶς αὐτῶν μητροπόλεως, ἐνέκρινε τὰ ἑξῆς:

α') νὰ κλητευθῶσιν οἱ ἐξ ἱερεῖς τῆς κοινότητος Περάμου οἱ μετὰ τῶν κατοίκων ἐμμένοντες ἐν τῇ πρὸς τὸν μητροπολίτην ἀπειθεῖ πολιτείας, ἵνα ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ δώσωσι λόγον τῆς τοιαύτης αὐτῶν πολιτείας καὶ τῶν πράξεων αὐτῶν, διαμείνῃ δὲ ἐν Περάμῳ μόνον ὁ ἱερεὺς Ἐμμανουὴλ ὡς ἀρχιεπὶς νομοταγῶς πολιτευόμενος.

β') οἱ ἄνευ νομίμου ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας τελεσθέντες κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τῆς διακοπῆς τῶν μετὰ τῆς μητροπόλεως σχέσεων τῆς κοινότητος γάμοι νὰ θεωρηθῶσιν ἄκυροι μέχρις οὗ ἀνχνυρῶσιν καὶ περιβληθῶσι τὸ προσήκον κύρος ὑπὸ τῆς μητροπόλεως.

γ') νὰ ἀνατεθῇ ἡ τέλεσις τῶν ἱεροπραξιῶν τούτων ἐν τῷ ρηθέντι ἱερῷ κ. Ἐμμανουὴλ βοηθουμένῳ καὶ ὑπὸ τινος ἱερέως ἐκ τῶν πλησιοχώρων κοινότητων ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ὑποδεικνυμένου, ἀμφοτέρων τῶν ἱερέων ὑποχρεωμένων ἵνα ἐν ταῖς ἱεροπραξιαῖς μνημονεύσωσι τοῦ ὀνόματος τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου καὶ

δ') νὰ κλητευθῶσιν οἱ διαφερόμενοι περὶ τῆς μονῆς Φανερωμένης, ὅτε μητροπολίτης Κυζίκου κ. Κωνσταντῖνος καὶ ἡ τῶν Περαμίων κοινότης ἵνα παραστῶσι καθ' ὠρισμένην δικάσιμον ἡμέραν ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς Συνόδου πρὸς δικαστικὴν διεξαγωγὴν τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, καθ' ἃ ἀρχιθὲν ἀπεράσειεν ἡ ἱερὰ Σύνοδος.

Ἀνχνυρῶσθεις νεωτέρας αἰτήσεως τοῦ πληρεξουσίου τῆς κοινότητος Λαγκαδος Μ. Καραβοκυροῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα Φανερωμένης ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς χθὲς πέμπτης, ἐνεκρίθη ἵνα διὰ τοῦ γραφείου τῆς ἱερᾶς Συνόδου κλητευθῇ ὁ εἰρημένος πληρεξούσιος καὶ λάβῃ ὡσαύτως μέρος κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως.

— Εἰρηνικὴ ἐπιστολὴ ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας. — Κατὰ τὴν σημερινὴν ἑκτακτον συνεδρίαν παρέστη ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς Συνόδου ὁ πρωθιερεὺς τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κ. Μάρκος Σουέθου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ γρέη διερμηνέως ἐκπληρώσαντος δικηγόρου κ. Μιχαὴλ Θεοδοῦ, καὶ ἐπέδωκε τῇ Α. Θ. Π. τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ τὴν εἰρηνικὴν ἐπιστολὴν, ἐν μεμβράνῃ καλλιτεχνικῶτα γεγραμμένην, τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας καὶ πριμάτου πάσης Ἀγγλίας κ. Ράνδαλ Θωμά.

— Κηδεὶα Βασιλείου Ἰωαννίδου. — Μεγαλοπρεπεστάτη ἐγένετο τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ ἡ κηδεὶα τοῦ αἰοδίμου Βασιλέως βέη Ἰωαννίδου πολλοῦ συρρυσάντος ἐπισήμου κόσμου. Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, τιμῶν τ' ἐν μετα-

βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας θέλομεν παράσχῃ ἐν τῷ προσεχεῖ ἡμῶν φύλλῳ.

στάντα διαπρεπῇ συμπολίτην διὰ τὰς χριστιανικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς ἀνῆλθε μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ εἰς Σταυροδρόμιον καὶ ἀναμείνας ἐπὶ μικρὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐνθα ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, προσέστη αὐτῆς σὺν τοῖς σεβασμ. συνοδικοῖς. Τῇ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον ἐξεπροσωπήθη ἐν τῇ κηδείᾳ αὐτοῦ διὰ τοῦ σεβασμιωτάτου προέδρου αὐτοῦ μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐρίτιμων συμβούλων Ζήση Θ. Ζήση καὶ Ἰωάννου Κ. Χατζοπούλου. Ὁ νεκρὸς τοῦ ἀειμνήστου μετενεχθεὶς εἰς Ταταῦλα ἐτάφη ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

— Ἐπισκέψεις. — Τῇ ἐβδομαδί ταύτῃ ἐπεσκέψαντο τὴν Α. Θ. Π. ὁ Α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ρωσικῆς πρεσβείας κ. Μανσούρωφ, ἡ Α. Ε. ὁ ἀρχὼν Μ. λογοθέτης Σταυράκης βέης Ἀριστάρχης. οἱ υἱοὶ τοῦ μακαρίτου Βασιλέως βέη Ἰωαννίδου Ἰωάννης καὶ Δημήτριος, οἱ ἐρίτιμοι τραπεζίται κ. Λεωνίδας Ζαρίφης καὶ Θεόδωρος Κουρτζῆς. — Προχθὲς δὲ ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀρ. Πορτιέν. — Τῇ τετάρτῃ ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμ. πατριάρχης, ἐν συνοδίᾳ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Α' πατριαρχ. γραφείου κ. Ἰωάννου Τανταλίδου, ἐπεσκέψατο ἐν Πέραν τὴν Α. Ἐξ. τὸν ἐνταῦθα πρεσβευτὴν τῆς Γερμανίας βαρόνον Μαρσάλ φὸν Βέρβερεστάιν.

— Ὀνομαστικαὶ ἐορταί. — Τοῖς ἀξιοτίμοις κκ. Χαρ. Δεβετζῆ, ἀδελφῷ τῆς Α. Θ. Π. Χ. Ραμφιάδῃ, Χ. Λάγῳ, Χ. Κρισσόγλου, ἐορτάζουσι τῇ δευτέρᾳ τὴν ἐπέτειον τοῦ ὀνόμαματος αὐτῶν ἐορτῆν, ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης διεβίβασε τὰς συγχαρητήριους εὐχὰς καὶ προσρήσεις αὐτοῦ διὰ τῶν πανοσιολ. διακόνων δευτεριούontos κ. Παρθενίου καὶ τριτεύοντος κ. Βενιαμίν.

— Ἀφίξεις. — Πρόχθες ἐπανεκαμψεν ἐκ Σμύρνης ὁ αὐτόσε ἐκκλησιῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποσταλὴς πρὸ τινος πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Κωνσταντῖνος Βοντζαλίδης, νομικὸς σύμβουλος τῶν Πατριαρχείων, καὶ ἡ Α. Θ. ὁ ἅγιος Ξανθουπόλεως κ. Ἰωάννης ὁ πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ ἱερῶν σταυροπηγιακῶν Μονῶν ἐντολῇ τῆς Ἐκκλησίας αὐτόσε μεταβάς.

— Μητρόπολις Σκοπίων. — Ὁ τέως ἱερόκλῆρυς ἐν Κοντοσκαλίῳ διάκονος κ. Σεραφεὶμ Παπαϊσίου διορισθεὶς προϊστάμενος τῆς ἐν Σκοπίοις ἐλληνικῆς κοινότητος, ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ, μετονομασθεὶς Παΐσιος.

— Λειτουργία. — Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου Μαγουλιωτίσσης ἐχειροτονήθη τὴν παρελθούσαν κυριακὴν, ὑπὸ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Προύσης κ. Ναθαναὴλ διάκονος ὁ ἐκ τῶν ἀρχαίων τροφίμων τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς καὶ προλύτης τῶν νομικῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πετροπόλεως κ. Εὐστάθιος Ποπέσκος.

— Ἐπισκευὴ πατριαρχικοῦ οἴκου. — Ὁ ἡμέτερος ἀνταποκριτὴς καὶ ἀπεσταλμένος τῶν Πατριαρχείων κ. Βασίλειος Ἀσμανίδης συνήθροισεν ἐξ ἐράνων τῶν ὀρθοδόξων ὑπὲρ τῶν ἐπισκευῶν τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου ἐκ μὲν τῆς πόλεως Προύσης γρ. 3623, ἐκ τῶν Μουδανίων γρ. 1603. 50 καὶ ἐκ Κίου γρ. 1289. — Προσπενέχθησαν δ' ἄνωνύμως διὰ τοῦ ἐκ τῶν γραμματέων τοῦ Α' πατριαρχ. γραφείου κ. Μάρκου Βασιλείου φρ. γρ. 100.

— Ἡ ἐν Ἀθήναις ἐκδοσις τῆς Κ. Δ. ἀθήνης. — Ὁ ἐν Ἀθήναις λόγιος κ. Σπυρίδων Παπαγεώργιος περατώσας κατὰ τὸν παρελθόντα αὐγούστον ἐκδόσιν *Καινῆς Διαθήκης* εἶχεν ἀποστείλει πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἶκου. πατριάρχῃν ἀντίτυπα τινὰ ἐξαιτούμενος ἅμα ὅπως τὸ μὲν ἡ Α. Θ. Π. ἐπευλογήσῃ τὴν ἐκδόσιν, τὸ δὲ περιβάλῃ διὰ τῆς προσηκούσης ἐκκλησια-

στικῆς ἐγκρίσεως. Ἡ Α. Θ. Π. ἐπαινέσασα τὸν ζῆλον τοῦ κ. Σ. Παπαγεωργίου διὰ τὴν συντελεσθεῖσαν ταύτην ἐκδοσιν ἐξέφρασεν αὐτῷ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς, προκειμένου δὲ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ οἴκου, Πατριαρχείου ἐγκρίσεως καὶ κυρώσεως, ἣν ἐπεζήτησε, τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατάρτισθαι ἐκδόσεως, παρετήρησεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐγκρίσις ἀνάγεται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κράτους, ἐν ᾧ ἡ ἐκδοσις εἶδε τὸ φῶς, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν δέον ὁ ἐκδότης ν' ἀποταθῇ ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὴν ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τούτοις παραδόξως, ἅμα καὶ ἀνεξηγήτως πως, εἶδόμεν ἐσχάτως ἀντίτυπα τῆς ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἐκδοθείσης Καίνης Διαθήκης φέροντα ἐπὶ τῆς προμετωπίδος τὸ «ἐγκρίσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου», ὅπερ ὡς ἀνακριβὲς καὶ μὴ ἀληθὲς προκαλεῖ μομφὴν ἐπὶ τοῦ ποιήσαντος τὴν παράχρησιν ταύτην. Ἐφ' ᾧ καὶ γνωρίζομεν τοῦτο παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι.

Σάμου καὶ Ἰκαρίας Ἀθανάσιος.

Θλιβερὸν ἄγγελμα διεβιβάσθη τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ παρελθούσῃ δευτέρᾳ ὑπὸ τῆς Α. Υ. τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σάμου Ἀλεξάνδρου Μαυρογένους βέβη, ὁ θάνατος τοῦ μητροπολίτου Σάμου Ἀθανασίου, σχεδὸν ἀπὸ τριετίας τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ γενέτειραν, ποιμαίνοντος.

Ὁ μεταστὰς ἐξελέγη τῷ 1890 μητροπολίτης Ἀθήμων ἀπὸ πρωτοσυγκέλλου τῆς μητροπόλεως Καστορίας καὶ ἐκλήθη τῷ 1895 μέλος τῆς ἱερᾶς Συνόδου. Τῷ 1899 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Καστορίας, ἀφ' ἧς μετετέθη εἰς Σάμον διαδεχόμενος τὸν ἀποθανόντα Σάμου Γαβριήλ. — Ἡ Ἐκκλησίᾳ ἐνετείλατο τηλεγραφικῶς τῷ ἀρχιερατικῷ ἐπιτρόπῳ ἵνα μεριμνήσῃ περὶ τῆς ὅσον ἔνεστι μεγαλοπρεποῦς κηδείας τοῦ νεκροῦ (τῆς μεταβάσεως ἀρχιερέως ὅπως προστῇ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας οὗσης δυσχεροῦς) ἅμα δὲ καὶ σφραγίσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ θανόντος.

Ἐκκλησία Ρωσίας.

Μετὰ λύπης ἀναγράφομεν τὸν θάνατον τοῦ μητροπολίτου Κιέβου Θεοφάνους συμβάντα πρὸ τινων ἡμερῶν ἐν Πετροπόλει, ἐνθα διετέλει μέλος τῆς ἀγιωτάτης διοικούσης Συνόδου τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ διαπρεπὴς ἱεράρχης ἀπὸ τριετίας ἐποίμαινε θεοφιλῶς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος διὰ τὰς χριστιανικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ τὴν πατρικὴν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου στοργήν. Τὸ σκῆνος, αὐτοῦ μετεκομίσθη ἐκ Πετροπόλεως εἰς Κίεβον πρὸς ταφὴν.

Ἐκκλησία Μαυροβουνίου.

Ἐν τῇ χθесινῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ ἀνεγνώσθη γράμμα τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Μαυροβουνίου κ. Μητροφάνους ἀνακοινοῦντος τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸν θάνατον τοῦ πρώην Βόανης ἀοιδίμου Σάββα Κοσάνοβιτς.

Ἡ ἀγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος ἐνέχρινεν ὅπως διεβιθῇ ἡ προσήκουσα συλλυπητήριος ἐπιστολή.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Παρακαλοῦνται οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίται, οἱ θεοφ. ἐπίσκοποι, οἱ πκνοσιώτατοι ἡγούμενοι καὶ οἱ λοιποὶ ἐκ τοῦ ἱεροῦ κλήρου, εἰς οὓς ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου

αἱ ὑπὸ τοῦ ἐξοχ. ἄρχοντος Μ. Λαγοθέτου κ. Σταυράκη βέβη Ἀριστάρχου ἐκδοθεῖσαι ἄρτι Ὁμιλίαι τοῦ ἐν ἀγίοις Φωτίου πατριάρχου Κωνιπόλεως, ἵνα τὸ ἀντίτιμον τῶν ἀποσταλέντων σωμάτων ἀποστείλωσι τὸ ταχύτερον πρὸς τὸν ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς σεβ. μητροπολίτην Ἐφέσου κ. Ἰωακείμ.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 14 φεβρουαρίου 1903.

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱ. Συνόδου.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Προσκαλεῖται ἡ Ὁρθοξία Ἐλευθερίου, ὑπήκοος ὁθωμανῇ, ἀνευ ἐπαγγέλματος, ὁρμωμένη ἐκ Πύργου, νῦν δὲ ἀγνώστου διαμονῆς, ὅπως τὴν πρώτην Τρίτην περὶ ὥραν 8ην τουρκιστὶ μετὰ παρέλευσιν (31) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς πρώτης δημοσιεύσεως τῆς παρούσης κλήσεως ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Πνευματικοῦ δικαστηρίου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπροσώπου νομίμως, ὡς ἐναγομένη ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς Γεωργίου Ἰωάννου, ὑπηκόου ὁθωμανοῦ, κατοικοῦ τοῦ χωρίου Κλεπίστη, καὶ κτίστου τοῦ ἐπάγγελμα ἐπὶ διαζεύξει ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει δικασθήσεται ἐρήμην.

Ἡ παρούσα κλῆσις δημοσιευθήσεται τρίς κατὰ συνέχειαν διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδομένων ἐφημερίδων «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» καὶ «Νέας Ἐφημερίδος».

Ἐν Καστορίᾳ τῇ 21 ἰανουαρίου 1903.

Ὁ προεδρεύων

1

† Ἀρχιερ. Ἐπίτρ. Πρωτοσύγκελλος ΠΛΑΤΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Πνευματικὸν δικαστήριον

Αὔξ. ἀριθ. 60. Ἀριθ. πρωτ. 1408.

Διὰ ταῦτα

Δικάζον ἐρήμην τῆς ἐναγομένης καὶ ἀποφασίζον παμφηφεῖ Δέχεται τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 1292 καὶ ἡμερομ. 23 ὁκτωβρίου 1902 ἀγωγὴν τοῦ ἐνάγοντος Κωνσταντίνου Χρήστου Κάκουλα, κατοικοῦ Χαλκῆς, ὡς νόμιμον καὶ ἀποδεδειγμένην.

Κηρύττει τὸν μεταξὺ τῶν διαδίκων γάμον διαλελυμένον ἐξ ὑπαιτιότητος τῆς ἐναγομένης Εὐτυχίας Κωνσταντίνου θυγατρὸς Ἀνδρέου Τσιβζήν.

Διατάσσει τὴν ἐν τρισὶν ἀλλεπαλλήλοις ἀριθμοῖς τῶν ἐνταῦθα ἐκδομένων ἐφημερίδων «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» καὶ «Κωνσταντινουπόλεως» δημοσιεύσιν τοῦ διατακτικοῦ τῆς παρούσης ἀποφάσεως, καὶ

Ἐπιτίθῃσι τῇ ἐναγομένῃ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη τῆς παρούσης ἀποφάσεως καὶ τῶν σχετικῶν πρακτικῶν ἀνιόντα μὲν εἰς γρόσια 240 προκαταχλόμενα δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπισπεύδοντος.

Ἐν Χαλκηδόνι τῇ 4 δεκεμβρίου 1902.

Ὁ πρόεδρος

† Ὁ Χαλκηδόνης ΓΕΡΜΑΝΟΣ

1

Ὁ ὑπεύθυνος Ι. Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Наукова бібліотека
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. Мечникова

1948

02/09/25

902629

НБ ОНУ

П. III 426 664